49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1978 Գ. ԳՈՒՄԻՒՇ

ՇԱԲԱԹ 24 – 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1907

24 ԹԸՇԻՒՆԸ ՍԱՆԻ 1325 – 2 ԶԻԼԴԻԱՏԷ 1323

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grande Rue de la S-Porte
CONSTANTINOPLE

ՑԷՐ ԵՒ ՑՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւ Աչի Ճատէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԳԻՏ ԱԹԱԽՕՏԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

نظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته در
صاحب امتیازی : ارمیاسی قریه
ادارهخانهسی : باب عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԱԱԺԱՆԱՐԵԱԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Քաղաքի համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵՍՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար՝ տող 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Թուղթ Ա. Աշնթապցիս

(ՈՐ ԿԸ ՊԱՏՇԱՎԻ ՆԱԵՒ ԲՈԼՈՐ ԳԱՒԱՌԱՅԻՆԵՐՈՒՆ)

ՍԻՐԵԼԻ ՊԱՐՈՆՆԵՐ

Մէկ երկու տարիէ ի վեր մամուլը ամէն անգամ որ Այնթապէն Թղթակցութիւն մը հրատարակէ, կամ ի նպաստ է առաջնորդին և կամ անոնցմէ։ Առաջնորդը ոտքին փուչին թօշափելով հեռացաւ և դեռ պայքարը կը շարունակի իր անունին ու ստուերին չուրջ։ Այնչափ մէծ է եղեր առաջնորդի մը ազդեցութիւնը Այնթապի վրայ, որ ամէն մարդ բանը գործը երեսի վրայ ձգած՝ Գօղոսեան և Ապօղոսեան պէս վէճերու չուրջ կը դեգերի։ Այնթապ որ այնչափ հռչակ հանած էր երբեմն իր դպրոցներով, կէս երկուսանկակ լսարաններով, հազարաւոր թէգկեաններով և ճարտարարուեստի ու մտաւոր զարգացման օրքան մը կը համարուէր իր չրջականներուն համար, միթէ առաջնորդիմութեան գագաթը հասաւ ու ալ ընելիք մը չունի՞ որ այս ինչ կամ այն ինչ վարդապետին անձովը կ'զբաղի ու կ'զբաղեցնէ մտքերը։

Այնթապը մտէն ճանչցողներ, առնոր աչխատասէր բնակչութեան զարգացումի ընդունակութիւնը դիտողներ, չիտակը սրտի ցաւով կը տեսնեն որ ուսումի ու արհեստի առաջդիմութեան յատկացուած ոյժերը ոչնչութիւններու կը սահմանուին և թանկագին ժամանակները կը վատնուին բոլորովին անարժէքը ու կարեւորութենէ զուրկ ըսի ըսաւներու։ Ի՞նչ նշանակութիւն ունի առաջնորդին անձը, ո՛ր վարդապետը կ'ուզէ թող ըլլայ, ամէնքն ալ իրենց առաւելութիւններն ու թերութիւնները ունին, բաւական է որ ժողովուրդը ի՞նչ դիտակցութիւնը ունենայ իր անձին, իր շահերուն ու այնպէս վարէ կրթական ու եկեղեցական գործերը։ Այնթապի և առհասարակ գաւառներու ամէնուն համար ալ աւագ կարեւորութիւն ունեցողը, առաջնորդէն առաջ՝ դպրոցի ու ճարտարարուեստի խնդիրն է։ Ի՞նչ վիճակի մէջ են այս երկու կենսական պահանջները։ կը համաձայնի՞ն դարուս առաջդիմական ոգիին, առաւարկ շահեկան հարցեր որոնց չուրջ ո՞րչափ վիճին, ո՞րչափ ճառեն, նոյնչափ հանրօգուտ արդիւնքներ ձեռք կը բերեն։

Ճարտարարուեստը ամէն տասը տարին անգամ մը հիմնական բարեփոխում կրելու վրայ է։ արդեօք մեր Այնթապցի գործաւորները դեռ իրենց գետնափոր թէգկեանին մէջ են, թէ անկէ դուրս ելած, օգտուած են մեքենական նորագիւտ դիւրութիւններէ ու փոխանակ ֆիզիքական ոյժի, մտաւորական ոյժ գործածելով համեմատաբար նուազ կ'աշխատին ու շատ կը շահին։ Թերթերու Թղթակիցները անձնականութենէ դուրս առած չունին որ այս խիստ կարեւոր խնդիրներուն մասին լիակատար տեղեկութիւն տան, նոր լուսաբանութիւն խնդրին ձեռնհասներէն, և մենք այսօր չենք գիտեր նոյն իսկ թէ, տարբազործութեան ամէնէն մեծ բարիքը համարուած ժապար մեքենաները ընդհանրացած են Այնթապի մէջ և թէ ո՞րչափ արդիւնաւոր կը դառնան անոնք մեր գործաւորներուն ձեռքին տակ։ Հաւատացէք սիրելի բարեկամներ եթէ եւրոպականին նման կարմիր մանած ներկելու գիւտի մը վրայ այնչափ միտք յոգնեցնէիք, ո՞րչափ զբաղեցաք առաջնորդական հարցով, հիմա անպատճառ գտած կ'ըլլայիք անթափ կարմիր մը, ու չահու անապառ աղբիւր մը հայթայթած ձեր բարեբեր քաղաքին։

Իբր մխիթարական առաջդիմութիւն՝ սա չափը լսեցինք որ Այնթապցի ապա գործող գործաւորները հիմա կապելա կ'արտադրեն և բաւական կարեւոր սպառում կ'ընեն։ Պոլսոյ մէջ ալ մեծ տեղ բռնել սկսած են այս կապերտները, որոնք ալ աւելի յարգ պիտի վայելէին եթէ չարաշահութիւնը հոս ալ չերկնցնէր իր մասը և Այնթապի կապերը անթափ գոյն ու ներկ ունենար։

Ալաճաները ի՞նչ վիճակի մէջ են արդեօք։ եթէ նախնական ձեւով կը շարունակուին, կարելի չէ մեծ ապագայ երաշխաւորել, քանի որ ճարակներն ու բարքերը ստահնանաբար նրբանալու վրայ են ու խստուտիկ հիքարի միեաեն հագնողներու թիւը բնական բերմամբ օր օրի նուազելու միտում մը կը ցուցնէ։ Կարելի չէ՞ միթէ օրուան պահանջներուն համաձայնեցնել այս տեղական կերպասը ու այնպիսի վիճակի մը վերածել, ուրկէ կիները ու այրերը հաւասարապէս կարող ըլլան իրենց հագուստները պատրաստել, շատ քիչ անգամ պէտքն զգալու եւրոպական կերպասին։

Խողխողութիւնը խիստ առաջդէմ վիճակ մը ունէր իր նախնական ձեւերն մէջ և չրջակայ քաղաքներուն ամէնքն ալ կ'օգտուէին Այնթապի խողխողարարներուն արտադրած այլազան կաշիներէն։ Նոյն իսկ մեծաքանակ կօշիկներ կ'արտասահմանէին հեռաւոր քաղաքներ։ հիմա սակայն եւրոպական կաշիներէ պատրաստուած լօշիններ, սաքարիններ և քալօշներ կը հագնին առհասարակ։ Այնթապ այս ճիւղին մէջ ալ իր նախկին փառքն ու առաջնութիւնը պահելու համար նոր ճիւղեր կ'ընէ, կը մտածէ եւրոպական դրութեամբ կաշի պատրաստելու եղանակին վրայ։ գոնէ Շիրայի և Արշիպեղագոսի կղզիներուն արտադրած էհսանիներուն վիճակներուն հաւասարող ապրանքներ պատրաստելու կը միտի իր խողխողարաններուն մէջ։

Երկրորդական խնդիրներ մի նկատէք այս անտեսական հարցերը ո՛վ սիրելի Այնթապցիք, դուք աչխատասէր, նրբահիմ ու ձեռներէց էք, ճարտարարուեստը սկիզբն ի վեր սիրելի զբաղումը դարձած է ձեր և հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր ճարտարարուեստ քաղաք հռչակուած է ձեր պատուական ոստանը։ Այն ժամանակամիջոցներուն, ուր ո՛չ կանոնաւոր դպրոց ունէիք, ոչ ալ մշակուած միտք և ձեր բնական արթնամտութեամբ յաջողեցաք ձեր ճարտարարուեստի արդիւնքովը ողողել ամբողջ չրջակայքը ու անոնց պէտքերը լրացնել, հիմա ո՞րչափ աւելի պարտաւոր էք զնրազանցել ձեր նախնիքը ճարտարարուեստի և վաճառականութեան մէջ, քանի որ քառորդ դարէ ի վեր դպրոցները այնչափ մղում առած պէտք է ըլլան ձեր մտաւոր զարգացման։ Մեծ դժուարութիւններ մի՛ ենթադրէք, ճարտարարուեստը արդէն մատչելի է ձեզ։ և ոմէ՞ն եւրոպական ու միտք յոգնեցնելով կրնաք իւրացնել արհեստին բարեշրջումն ու այլափոխութիւնը։

Իզմիրի թուղին գովեստը լսած էք, ինչպէս նաև իմացած ըլլալու էք որ այն տեղի թուղին օխան մինչեւ հինգ դրուշի կը ծախուի, ուրեմն դուք ինչո՞ւ նոյն գինով չծախէք ու երկու-քուկէս օխան հագիւ երկու դրուշի ծախել յաջողիք։ ո՞վ բաւ որ Այնթապի թուղը Իզմիրինէն վար կը մնայ, բայց միւսնոյն ժամանակ ո՞վ հետաքրքրուեցաւ այս երկու թուղերուն տարբերութիւնը ու Իզմիրեանին սուղ ծախուելու գաղտնիքը իմանալու։ փորձառու այք մը պիտի տեսնէր որ Այնթապի թուղը իր բնական վիճակին մէջ կը ծախուի, մինչդեռ Իզմիրինը քաղաքակրթութեան ջնարակովը կ'օծուի, գործաւորներ կ'աչխատին անոր վրայ, կը մաքրեն կը դնեն տուփերու պարկերու մէջ կը զետեղեն ու յանախորդին աչքը հրապուրող ապրանք մը կը դարձնեն։

Աւելի մեծ գանձ մը կայ սակայն Այնթապի այգիներուն տակ թաղուած, ո՞վ պիտի երեւան հանէ զայն, ո՞վ պիտի օգտուի անկէ ու հանրութիւնն ալ նպաստաւորէ։ Այնթապի և շրջականներուն մէջ անսահման տարածութեամբ այգիներ կան, որոնցմէ ժողովուրդը ընտիր բաստեղ, սուճուզ, բիֆմեզ եւ այլ անուշեղէններ չընելէ զատ մաս մը ալ չամիչ կը չորցնէ, և այս ամէնէն աւելցածն ալ եթէ չկրնայ ծախել, օղիի վերածելով կը խմէ և կամ գիսեպանները կը ծախէ։ Այգեգործութիւնը սակայն այսչափով չսահմանափակուիր, գինեգործութիւնը ամէնէն չնաբար ճիւղն է որ շատ նախնական վիճակի մէջ է դեռ մեր այգեպանների համար, որոնք բաց ի տեղական սպառումէ, բնաւ միտք չեն յոգնեցուցած անապակ գինի պատրաստելով չիշերու մէջ անեղծ պահելու ու մեծաքէջ գիներով ծախելու խնդիրը։ Պոլսոյ մէջ զուտ խաղողէ պատրաստուած անարատ օղին խիստ մեծ սպառում ունի, պայմանով որ առանց անախորժ հոտի՝ նորագոյն դրութեամբ պատրաստուած թորանոցներէ թորուած ըլլայ, նոյնպէս ալ գինին ու ալգօլը։ Ասոնց ամէնքը պատրաստելու համար մեծ դիւրութիւններ կան Այնթապի մէջ և վստահ ենք որ, առաջնորդեան հանգամանաջնորդեան խնդիր յուզողներ եթէ ամէն չաթաթ մանանգիտական թերթեր ստանալով, այս կարգի չահու աղբիւրներ ցոյց տան իրենց ունկընդիրներուն, ճշմարտապէս անփոխարինելի ծառայութիւն մատուցած կ'ըլլան։ Մի՛ կարծէք որ վերացական թեւաղրութիւններ են ասոնք, խելք միտք յոգնեցուցէք, շարունակ ասոնցմով զբաղեցուցէք՝ դիտեր տեսնէք որ հարիւրին հարիւր զարգացուցած էք ձեր ճիւղը։

Ո՞վ էր Կիւրինցի Խելօքը, հասարակ շատ հասարակ մարդ մը, նոյն իսկ քիչ մըն ալ տարօրինակ մտքով մարդ մը, բայց երբ ամբողջ ուշադրութիւնը պտղակաին թանկագին շայերու նմանութիւնը պատրաստելու նուիրեց, ո՛չ միայն յաջողեցաւ ճիշդ ու ճիշդ Լաֆոռի Ֆաչմիրի նման ցիսիներ գործել, այլ եւ անթափ գոյնով կարմիր լաքան ներկելու գաղտնիքին ալ տիրացաւ, ինչ որ մշակուած միտք չունեցող եւ քիմիաբանութենէ չհասկցող մէկու մը համար գոց գիրք մը պիտի մնար յաւէտ։

Դուք սիրելի արհեստաւորներ, դուք գոնէ ձեր շահուն համար հետամուտ եղէք օրուան ճարտարարուեստական շարժումին։ ձեր մէջ խոհեմ, մտացի, ու գործին նուիրուած հաղարաւոր անձինք կան, անոնք թող ջանայեցայ fonsերվաթուառ մտնել ու երաժշտական դասընթացք մը բոլորել։ հիմա ալ անոր ընտրիւ կրնամ ապրուստս ապահովել։ եթէ քոյրս չըլլար, բնաւանաբար երաժշտութիւն պիտի չկրնայի օրվիլ ես, ետքը ի՞նչ պիտի ըլլա վիճակս։ ա՜խ էէք գիտեր թէ ի՞նչ մեծ բարիքներ բրած է ինձ։ ես մինչեւ կեանքիս վերջին օրը երախտապարտ եմ անոր, եթէ հարկ ըլլայ հոգիս իսկ պիտի զոհեմ անոր առջեւ։

–Դիտեմ գործնականապէս ալ հաստատեցիք ձեր այս խոսքերուն։

–Քանի որ դուք իմացաք մեր ուրիշնրէ պահած գաղտնիքը, քանի որ ընդ ըրիք ձեր աչակցութիւնը խոստանալ մեզ, ուրեմն կրնամ ամէն բան ըսել ձեզ։ եթէ չարիքին առաջքը չառուի, եթէ քեռայրս պարոն Ֆրոզոն իր Դիւր կարծիքը չփոխէ ու քոյրս սպանել փորձէ, ես քրոջս ինձ նմանելէն դադուեցնելով վրաս պիտի առնեմ յանձնքը ու պիտի ըսեմ թէ քոյրս ամբաստանող մարդը՝ մեր երկուքին նամութենէն խաբուելով քոյրս ինձ հետ փոթած և կարծած է թէ քոյրս է խրոյ առարկան, մինչդեռ ես էի։ վերջպէս պիտի խաբեմ քեռայրս ու քոյր փրկեմ։

Դղանի աղջիկը հիմա յուզումի նոպայ տակ ալ ուելի բաղմապատկած էր ապոյրը, որ չարունակելով,

Շատ բնական է որ կ'ուզէք հասկնաթէ ի՞նչ նպատակով այս բաները պատրաստեցնել հին արհեստը նորին ու անխախտ հիմի վրայ զետեղել չարունակութիւնը անոր։

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի ձեզի համար առաջնորդին անձը, ինչո՞ւ պարապ տեղը սիրտ մաշեցնէք, ժամանակ սպառէք ա՛ս կամ ա՛ն վարդապետին փորը պարարելու։ մի՛ վախնաք, անոնք վայրկեան մը իսկ չեն մտածեր իրենց համար այլապի պայքարողներուն վրայ։ Ժամանակով վարդապետին մէկը առաջնորդ կը նշանակուի քաղաքի մը, որուն ժողովուրդն՝ բարեդաշտ անձնասորութիւն մը՝ անձնուէր խնամք կը շռայլէ վարդապետին ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով ու անոր հաճելի ըլլալու ո՛և է առիթ չկորսնցնելով։ Օր մը վարդապետը կ'տիպուի բացակայիլ քաղաքէն, բարեկամը այնչափ կը յուզուի այս բաժանումէն որ վարդապետին դիւտակը անջինջ պահելու համար, ակռային մէկը կը քաշէ ու նուէր կուտայ անոր։

Տարիներ ետք, մեր մարդուկը օր մըն ալ ուրիշ քաղաքի մը մէջ կը հանդիպի վարդապետին, որուն իրեն հանդէպ բոլորովին անտարբեր կենալը տեսնելով,

— Զիս չճանչցա՞ր, հայր սուրբ, կ'ըսէ, ես այս ինչ մարդը չե՞մ որ այնչափ բարեկամութիւն ցոյց տուի քեզի ու քաղաքէն մեկնած պահուդ, ակռաս հանկով նուէր ըրի։

Վարդապետը ձեռքը գրպանը կ'երկընցնէ ու ակռայ մը ակռայ հանելով,

—Այս ակռաներէն ո՞րը քուկդ է, կը հարցնէ։

Վարդապետներուն գրպանները չատ մարդոց ակռաներ կան, իրենց պաշտօնին ու կոչումին բերումով անոնք չեն դիտար այս կամ այն քաղաքին կապուիլ, հետեւաբար առանց չափազանցելու անոնց կարեւորութիւնն ու կարողութիւնը, եկեղեցւոյ չաղափակին մէջ միայն զբաղեցեալ վարդապետներով ու անկէ դուրս ձեր ու ձեր զաւակաց մտաւորական և արհեստական զարգացումին նուիրուեցեք։ Մրցակցութիւնները կ'ստուարանան, առեւտուրի ասպարէզը բազմապահանջ կը դառնայ, մէկ խելքը չբաւեր այլեւս վայելուչ կերպով ու պահանջուած զարգացումով գործ մը վարելու։ Ազգայինութեան երեսէն փճացած ո՞րչափ գործեր կ'ուզէք, քանի՛ քանի պատուական հմ՛ուտ, գործունեայ մարդիկ օգտակար անհատներ պիտի դառնային, եթէ փոխանակ առաջնորդարաններու և թաղ. խորհրդարաններու չուրջ դեգերելու, իրենց գործին փարէին ու անոր վրայ միայն մը ծառայէին։ Ամէն քաղաքի մէջ ալ մէկէ աւելի թշուառներ կան որ բան, գործ, ընտանիք երեսի վրայ ձգած՝ վարդապետը, վարժապետը, տէրտէրն ու ժամկոչը ուղղութեան հրաւիրելու կը յատկացնեն իրենց ժամերը։ Ասոնց համար Տէ՛ր ողորմեա՛ ըսէք, խրատեցէք պիրենք որ բանի գործի նային և եթէ չկրնաք առաջնորդարանի չրջակայքէն հեռացնել, դուք անոնցմէ հեռացէք։

Ժամանակը թանկագին է բարեկամնե՛ր, ա՛ն թաղային դպրոցը բաւական չէ ձեր զաւակներուն մտաւորական մնունդին, եթէ ոչ համալսարանական՝ գէթ երկրորդական կրթութիւն մը անհրաժեշտ դառնալ սկսած է ամէնուն համար, ուստի կարելի եղածին չափ շատ աչխատիլ շատ դրամ շահիլը սկզբունք ըրէք որ պատշաճ կրթութեամբ մը օժտէք ձեր զաւակները ու պարտական չմնաք անոնց հանդէպ։

Այս է ահաւասիկ ոգին դրութեան, որուն քիչ մը երկարելուն համար ներողութիւն կը խնդրեմ։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ.— ԲՈՒՐԼԱՄԷՆԹԸ.—Խորհրդարանին բացումը տեղի պիտի ունենայ 1908 Յնվ. 28ին։ Նախարարաց Խորհուրդը վերջնականապէս այս թուականը որոշեց։ Յառաջիկայ տարուան նստաշրջանը պաշտօնապէս չբեղ արարողութեամբ պիտի բացուի Էտուարտ Է.ի կողմէ։ Բոլոր կուսակցութեանց կարծիքով այս արարողութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունեցող առիթ մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ անգլիացի խորհող դասակարգին համար տարակոյս չկայ թէ յաջիկայ տասներկու ամիսները Անգլիոյ դիրքին և արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով շահեկան ժամանակաշրջան մը պիտի ըլլան, որովհետեւ քաղաքական մարդոց մէջ տարածուած ճիշդ առած մըն է թէ երրորդ նստաշրջանը սովորաբար կը վճռէ անգլ. կառավարութեան բախտը։

Այս տեսակէտին փաստերը փորձառութեամբ իրական, պայծառ և բացորոշ են։ Առաջին նստաշրջանին բնականաբար Վարչութիւնը չատ աւելի լաւ կ'ընէ, ընդդիմադիր կուսակցութեան ենթադրածէն աւելի։ Երկրորդ նստաշրջանին կը սկսին ընդհանրապէս հաւուեպանութիւնները, որոնք իսկապէս վտանգաւոր չեն Վարչութեան, բայց դժուարութիւններու մատնող միջադէպերով ծանրաբեռնուած։ Յետոյ կուգայ երրորդ նստաշրջանը, երբ Խորհրդարանին կրողը իր գագաթնակէտին կը հասնի։ Այնուհետեւ կը սկսի նակ սիրուելու արժանի ըլլալը կը հասատէր անգամ մըն ալ։ խեղճ աղջիկը իր ամուսնոր անպատուութեան մը հնթարկելէ կը նախընտրէր այսպէս դառն աչխատանքով ապրուստը ճարելն ու աղքատութեան մէջ թալթալիլը։

Պէոթ չորս կողմը նայիլէ եւ ըսաւ,

—Կ'աղաչեմ, փոխենք խօսակցութեան նիւթը ըսաւ, ամէնքը մեղի կը նային։ այս իրիկուն Օբերայի թատրոնը Տօն Ժուան պիտի խաղան։

—Տօն Ժուան, իրաւ որ չէի գիտեր սա խաղը խաղալնին։

—Ես շատ կը սիրեմ այս թատերախաղը, իրաւ է որ ամբողջ օրերան գոց գիտեմ, բայց բնաւ բեմէն լսած չեմ զայն... տեսէ՛ք Տիկ. Շամպրի մեր կողմը կուգայ, անպատճառ պիտի առաջարկէ որ երգեմ. թէեւ չեմ կրնար տիկինը մերժել, սակայն ամէն պարագայի մէջ այս գիշեր պիտի երթամ քոյրս տեսնամ. ասոր համար քիչ մը կանուխ ելլալ կ'ուզեմ։

—Եթէ կ'ընդունիք, մէկտեղ երթանք, կարելի է տարբերութիւնը ուշ մնալ. չըլլայ որ այն գիշերուան եղածին պէս դատարկապորտ մը դէմերնիդ ելլայ։

—Ո՛չ, այս անգամ խոհեմութեամբ պիտի շարժիմ. դիս բերող կառքը կը սպասէ, անով նախ քրոջս տունը ու ետքն ալ իմ բնակարանս պիտի վերադառնամ. կարծեմ թէ կառքին մէջ այլ ևս ոչ է մէկու մը տաղտուկէն վախնալու հարկին տակ չեմ գտնուիր։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ)(28)(

Կիրքին Զոհերը

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ը.

ՍԷՐԸ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ ՉԻ՛ ՃԱՆՕՆԱՐ

Կասթօն որ Պէոթի ամէնէն թեթեւ չարժումն իսկ ուշադրութենէ չէր վրիպեցներ, գեղանի աղջկան յուզումն ու դողդողալը տեսնելով,

—Ես ալ ձեզի կ'աղաչեմ որ առանկ թիւր կարծիքներ չունցանէք իմ մասիս, ըսաւ. ես սրտի զգացումները զուարճութեան առարկայ դարձնելու չափ անսիրտ չեմ. ձեր կարծածին պէս հասարակ բան մը չեմ նկատեր։ հիզ կը սիրեմ ըսելը, այս համառօտ պարբերութիւնը խիստ նուրբ, խիստ նուիրական է իմ աչքիս, իրաւ է որ մինչեւ այսօր չատ զուարճացայ, կիներու ընկերութիւններ վայելեցի, հաճոյքի կանքը իր ամէն մանրամասնութեամբը անցուցի, բայց բնաւ չչեղեցայ այս սկզբունքէս, կեանքէս դուրս պիտի նկատեմ այն ժամանակամիջոցը զոր զնեզ տեսնելէ առաջ անցուցի, որովհետեւ կեանքը սերով միայն գոյութիւն ունի ինձ համար. կեանքը դեռ նոր է սկսած ինձ համար, որովհետեւ դեռ նոր սկսայ սիրել. կը սիրեմ, այո՛, կը սիրեմ քեզ օրիորդ Պէոթ Լիսթրալ, և առաջին անգամ ըլլալով կը սիրեմ. մինչեւ հիմա և ոչ մէկը սիրած եմ ու սակէ եւ ոչ մէկը պիտի սիրեմ բաց ի քեզմէ. դո՛ւն պիտի ըլլաս սրտիս տէրը, ճակատագիրս քու ձեռքդ պիտի գտնուի, դո՛ւն պիտի երջանկացնես զիս ինչ եղանակով որ ուզես, կրնամ հաստատել անկեղծութիւնս ու չստես։

Պէոթ լուռ ու մունջ կ'ունկնդրէր և յուզումը զսպել յաջողելու համար աչքերը գետինը յառած՝ չարունակ ձեռքի թաչկինակը կ'ոլորէր անգիտակցաբար։ Կասթօն չարունակեց.

—Այո՛, իրաւունք ունիք տարակուսելու, չատ հաւանական էր որ այս կարգի սրահի մը մէջ ինձ նման երիտասարդի մը հանդիպէիք, դիս ալ գուցէ ուրիշներուն պէս կարծէք. և սակայն կ'երդնում, պատուս վրայ կ'երդնում որ այս սէրս բոլորովին սրտաբուխ ու բոլորովին անարատ է, իմ սէրս չէ այն սէրերէն որ ամօթ պատճառէ ձեզ, ես իբր ամուսին կը փափաքիմ տիրանալ ձեզ։

Պէոթ յուզումի առաջին տպաւորութիւնը անցընելէ ետք ինքզինք ժողուելով,

—Շնորհակալ եմ, ըսաւ, կը հաւատամ ձեր այս խօսքերուն անկեղծութեան, մանաւանդ չէք գիտեր թէ ո՛րչափ երջանիկ կ'զգամ զիս, ձեր վեհանձնութիւնը բացայայտօրէն կ'ապացուցանէք, երբ կնութեան առնել կը փափաքիք ինձ նման աղջիկ մը, որ ո՛չ ազնուականութիւն ունի և ոչ ալ անոր ինքնութիւնը գիտէք. այս պարագան մինակ բաւական է հաստատելու համար թէ ի՛նչ մեծ սիրտ կը կրէք. այս կէտը ամէնէն մեծ պարծանք մը ու պատիւ մը կը նկատեմ ինձ համար, սակայն կը ցաւիմ որ ձեր առաջարկը անգործադրելի եղող մըն է, պարոն Կասթօն Տարսիի նման ազնուական երիտասարդ մը բնաւ չկրնար ամուսնանալ Պէոթ Լիսթրալի պէս անտոհմիկ աղջկան մը հետ, ինձ նման անոք, աղքատ աղջկան մը չատ է այսչափ երջանկութիւնը։ եթէ դուք արժանի դատէք, ուրիշներ անկարելի պիտի դարձնեն, առաջին անգամ լսողը պիտի խնդայ վրաս ու ես չեմ ուզեր պարապ տեղը ուրիշներու ծաղրին առարկայ հանդիսանալ։

– Հասկցայ, հասկցայ, ալ մի՛ չարունակէք. եթէ քիչ մը սէր ունենայիք վրաս, այսպէս պիտի չկրնայիք ըսել։

Պէոթ Կասթօնի այս խօսքերը չլսածի պէս՝ չարունակեց տխուր դէմքով մը.

—Հայրս զինուոր էր, մայրս մեռաւ իմ աչխարհ եկած ատենս. հայրս դաստիարակեց զիս ու քոյրս. երբ հայրս մեռաւ բնաւ ժառանգութիւն չձգեց մեզ, բարեբախտաբար քոյրս Մաթիլտ կարգուելու վրայ էր, ես քրոջս ընդհիւ կարգուելու վրայ էր, ես քրոջս ընդհիւ ամէն բան ինձ համար։ Ինչ նշանակութիւն ունի ինձ համար ամէն բան, ինչո՞ւ պարապ տեղը սիրտ մաշեցնէք, ժամանակ սպառէք ա՛ս կամ ա՛ն վարդապետին փորը պարարելու։ մի՛ վախնաք, անոնք վայրկեան մը իսկ չեն մտածեր իրենց համար այլապի պայքարողներուն վրայ։ Ժամանակով վարդապետին մէկը առաջնորդ կը նշանակուի քաղաքի մը, որուն ժողովուրդն՝ բարեդաշտ անձնասորութիւն մը՝ անձնուէր խնամք կը շռայլէ վարդապետին ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով ու անոր հաճելի ըլլալու ո՛և է առիթ չկորսնցնելով։ Օր մը վարդապետը կ'տիպուի բացակայիլ քաղաքէն, բարեկամը այնչափ կը յուզուի այս բաժանումէն որ վարդապետին դիւտակը անջինջ պահելու համար, ակռային մէկը կը քաշէ ու նուէր կուտայ անոր։

Տարիներ ետք, մեր մարդուկը օր մըն ալ ուրիշ քաղաքի մը մէջ կը հանդիպի վարդապետին, որուն իրեն հանդէպ բոլորովին անտարբեր կենալը տեսնելով,

— Զիս չճանչցա՞ր, հայր սուրբ, կ'ըսէ, ես այս ինչ մարդը չե՞մ որ այնչափ բարեկամութիւն ցոյց տուի քեզի ու քաղաքէն մեկնած պահուդ, ակռաս հանկով նուէր ըրի։

Վարդապետը ձեռքը գրպանը կ'երկընցնէ ու ակռայ մը ակռայ հանելով,

—Այս ակռաներէն ո՞րը քուկդ է, կը հարցնէ։

Վարդապետներուն գրպանները չատ մարդոց ակռաներ կան, իրենց պաշտօնին ու կոչումին բերումով անոնք չեն դիտար այս կամ այն քաղաքին կապուիլ, հետեւաբար առանց չափազանցելու անոնց կարեւորութիւնն ու կարողութիւնը, եկեղեցւոյ չաղափակին մէջ միայն զբաղեցեալ վարդապետներով ու անկէ դուրս ձեր ու ձեր զաւակաց մտաւորական և արհեստական զարգացումին նուիրուեցեք։ Մրցակցութիւնները կ'ստուարանան, առեւտուրի ասպարէզը բազմապահանջ կը դառնայ, մէկ խելքը չբաւեր այլեւս վայելուչ կերպով ու պահանջուած զարգացումով գործ մը վարելու։ Ազգայինութեան երեսէն փճացած ո՞րչափ գործեր կ'ուզէք. քանի՛ քանի պատուական հմ՛ուտ, գործունեայ մարդիկ օգտակար անհատներ պիտի դառնային, եթէ փոխանակ առաջնորդարաններու և թաղ. խորհրդարաններու չուրջ դեգերելու, իրենց գործին փարէին ու անոր վրայ միայն մը ծառայէին։ Ամէն քաղաքի մէջ ալ մէկէ աւելի թշուառներ կան որ բան, գործ, ընտանիք երեսի վրայ ձգած՝ վարդապետը, վարժապետը, տէրտէրն ու ժամկոչը ուղղութեան հրաւիրելու կը յատկացնեն իրենց ժամերը։ Ասոնց համար Տէ՛ր ողորմեա՛ ըսէք, խրատեցէք պիրենք որ բանի գործի նային և եթէ չկրնաք առաջնորդարանի չրջակայքէն հեռացնել, դուք անոնցմէ հեռացէք։

Ժամանակը թանկագին է բարեկամնե՛ր, ա՛ն թաղային դպրոցը բաւական չէ ձեր զաւակներուն մտաւորական մնունդին, եթէ ոչ համալսարանական՝ գէթ երկրորդական կրթութիւն մը անհրաժեշտ դառնալ սկսած է ամէնուն համար, ուստի կարելի եղածին չափ շատ աչխատիլ շատ դրամ շահիլը սկզբունք ըրէք որ պատշաճ կրթութեամբ մը օժտէք ձեր զաւակները ու պարտական չմնաք անոնց հանդէպ։

Այս է ահաւասիկ ոգին դրութեան, որուն քիչ մը երկարելուն համար ներողութիւն կը խնդրեմ։

ԱՐՏԱՔԻՆ

(Շարունակութիւն Ա. երեսին, որու մեկ մասին մէջ սխալմամբ ՆԵՐՔԻՆ վերնագիրը դրուած է)։

վանգը, որ մատանիշ կ'ընէ նոր ընտրութեանց ստիպողականութիւնը։ Բայց ներկայ խորհրդարանին այս երրորդ նստաշրջանը տագնապալից և յուզումնալից պիտի ըլլայ։ Կրնայ վերջ տալ այս Խորհրդարանին գոյութեան և ուղղակի առաջնորդել նոր կոչումի մը ընտրողներուն։ Ասիկա կարելի է նախատեսել զանազան կուսակցութիւններու բռնած ընթացքէն։ Բայց դէպքերուն կը սպասեն։ Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն եռանդով կ'աշխատի նախագահական միջոցներ ձեռք առնելու, ինչպէս կ'ըլլայ իւրաքանչիւր նոր ընտրութեան նախորդ օրը։ Այսպէս Միութենական-Պահպանողականներու Ընկերակցութեան կուսակցութիւնը անցեալ Դ. օր, Տըմֆէրլինի գումարումի մը առեն որոշեց արդի Վարչապետ Սըր Հ. Ռ. Պէնըրմէնի դէմ հանել Խորհրդարանին նախկին անդամ Սըր Ուիլիըմ Հուայթլօ։

Վարչապետին առողջութիւնը, թէև մտահոգութիւն պատճառող երեւոյթ չունի; սակայն մեծ հանգիստի մը պէտք ունի բժիշկներուն կարծիքով։ Ուստի Սըր Հ. Ռ. Պէնըրմէն որոշեց ճամբորդութիւն մը ընել Ֆրանսայի հարաւային կողմը և Իտալիա։

ՀԵԼԼԷՆԵՐՈՒՆ ԴԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ։— Աթէնքէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պոսթընի հելլէն հիւպատոսին տեղեկագրին հետեւանքով հելլէնական կառավարութիւնը խստիւ արգիլեց դէպի Ամերիկա գաղթականութիւնը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԱԴՆԱՊԸ.— Տնտեսական տագնապը, որմէ նոր անցան Միացեալ Նահանգները, և որ այսօր գրեթէ փարատած է, շահեկան է ուսումնասիրել դրամական, տեղանաւորական և ընկերային տեսակով։

Ճշմարտապէս տագնապ մը, քանի որ Ամերիկայի եկեղեցական նախարարութիւնը պարտաւորուեցաւ օգնութեան հասցնել տեղանաւորական հրապարակին մինչեւ 60 միլիոն տոլար։ Բայց ամերիկեան ժողովուրդին ահման յարակից տագնապ մը չէ ասիկա, տարակոյս չկայ թէ ժողովուրդը արագ արագ կ'ընթանայ դէպի անսահման հարստութիւն մը՝ որուն սահմանուած է։ Այլ պարզապէս այս տագնապը ուղղակի հետեւանքն է տեղանաւորական այն ջլատաւորութեան, որմէ բռնուած են Ամերիկայի բոլոր առեւտրական մարդիկը։

Երբ 84 միլիոն հոգի պարունակող Պետութիւն մը իր տեղանաւորական օրէնքին գլուխը դրած չըլլայ բացորոշ օրէնք մը, որ արգիլէ շահագործումը հարստութեանց բովանդակ աղբիւրին, երբ ամբողջ ծառուղիներ նիւ Եորքի մէջ խճողուած են միլիոնատէր, մերթ միլիառատէր անձնաւորութիւններով, երբ քանի մը հարիւր անհատներ Միացեալ Նահանգաց հանրային հարստութիւնը կը ներկայացնեն այն տեսեն ներկայ տագնապը կը դադրի զարմանալի ըլլալէ։

1907ի տագնապը միմիայն կը վերագրուի գործերու այս տենդին, միլիոններու այս կաքաւին, որուն նշանակ եղած են Ամերիկացիք։ Ամենքը, Ապահովագրական մեծ ընկերութեանց Տնօրէններ և վարիչներ, Թրըսթերը, որոնց դերը պէտք էր սահմանափակուեր միայն իրենց աւանդ տրուած մթերքներուն վրայ հսկելու, քանի որ չեն հանդուրժեր որ ա՛յսքան խնայուած դրամը երթայ քնանայ իրենց նկուղներուն և մնտուկներուն մէջ։ Շահագործողներուն, կողոպտիչներուն, տուգանքներու ենթարկուեցան, վերջապէս ահաբեկեցին հանրութիւնը, որ սակայն աւելի վստահ և նուազ երկչոտ է քան աշխարհի ոևէ ուրիշ երկրի մէջ։

Թրըսթերուն գեղծումներուն դէմ նախագահ Ռուզվէլթի պայքարէն մտահոգ, Նիւ Եորքի թրամուէյներուն գործին մէջ Դատարաններուն կողմէ վճռուած դատապարտութիւնները թուղթ օրաթերթերուն ծանր հրատարակութիւններէն ահաբեկած, նախ և առաջ Նիւ Եորքի հանրութիւնը, յետոյ բոլոր նահանգներուն հանրութիւնը ահու սարսափի մատնուեցաւ։ Ահռելի խուժում մը տեղի ունեցաւ դէպի պանքաներուն մնտուկները, իւրաքանչիւրը իր աւանդը պահանջելով, ա՛նպէս որ մէկ շաբաթուան մէջ բոլոր ոսկիները և արծաթները և պանքանոտները սեղանաւորներու դրամարկղերէն անցան աւանդող հանրութեան գրպաններուն և դրամապանակներուն մէջ։ Այնուհետեւ դրամի ընդհանուր սով, սեղանաւորական գործառնութեանց յանկարծական ընդհատում, հրապարակի կեանքի դադարում, եւրոպական նախարարութեան և Ֆրանսայի ու Անգլիոյ Պանքաներուն դիմելու պարտաւորութիւն հայթայթելու համար ոսկի, յետոյ արծաթ, որոնք ամէն կողմէ կը պահանջուէին։

Հետեւաբար այս տագնապը, երբոյկի է։ Սեղանաւորական է, որովհետեւ աւանդի պանքաներուն բարոյականութեան համար վստահութեան բացարձակ պակասութիւնը կը ցուցնէ։ Դրամական է, որովհետեւ ցոյց կուտայ թէ դրամի և պանքանոտի փոխանակութեան կարծիքներուն ամբողջական թիւը, որ տասնրկնիգ միլիոն է Միացեալ Նահանգաց մէջ, բացարձակապէս անբաւական է ա՛նպիսի պետութեան մը համար, որուն հանրային հարստութիւնը 250 միլիառ ֆր. կը հաշուուի։ Ընկերային է, որովհետեւ ցոյց կուտայ թէ Միացեալ Նահանգաց ընկերային կազմակերպութիւնը մոյռ է իր սկզբունքին մէջ։

Հիւսիսային Ամերիկացիք, հետեւելով անգլիացի մտաւորական Բիքարտոյի սկզբունքին թէ «Դրամը իր ամէնէն կատարեալ վիճակին մէջ թուղթն է», հաչիւ կ'ընեն թէ չէքերը և փոխանակագիրները մեծապէս կը բաւեն իրենց բոլոր սեղանաւորական գործառնութիւններուն։ Կ'ըսեն թէ աւելորդ է մետաղադրամով ծանրաբեռնել հրապարակը, քանի որ զայն փոխադրելու և ձեռքէ ձեռք անցընելու ժամ անպատեհութիւններ կան։

Բայց դէպքը ապացուցած թէ տընտեսագէտներու և սեղանաւորներու այս պատճառաբանութիւնները սխալ են, որովհետեւ իտէալ ընկերութիւն մը կ'ենթադրեն, անփոփոխ և անծուփ վարկ մը։ Տագնապի վայրկենին հանրութիւնը կարեւորութիւն չտուաւ թուղթերուն, այլ պահանջեց միմիայն իր յանձնած ոսկի ու արծաթ դրամները կամ եւմսական գանձատոմսերը։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ ՃԱՌՈՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Ուաշինկթընի ճառնական դեսպան դերկոմս Աօքի, որ ետ կանչուած էր, Ռուզվէլթ նախագահին և արտաքին գործոց նախարար Ռութի ներկայացուց իր յետակոչման գրերը։ Կ'ըսուի թէ դեսպանը յատկապէս ետ կանչուած է Ճաբոն, անձամբ և մասնամասնաբար նախագահին պարզելու համար Ճաբոնի և Ամերիկայի միջև խնդրոյ նիւթ եղող գաղթականութիւնը և Ամերիկայի մէջ այս մասին տիրող ընդհանուր կարծիքը։

Ամերիկայի մէջ ըսողներ կան թէ սեղանաւորական տագնապին հետեւանքով եւրոպացի գաղթականներուն խումբ խումբ ետ դառնալը չատ լաւ կուգայ Ամերիկեան կառավարութեան գործին։ Ասով կը յուսայ ապագային նոր գաղթային օրէնքներ դնել ընդհանուր մտքով, և այսպէս ձգտանցիներուն դիւրաղացութիւնը չվիրաւորել։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ.— Բելգիայի մէջ տիկիններու նորաձեւութեան վաճառատունը, Քուրց և Լուստիկ, իրենց վաճառումներու դադրեցուցին։ Պարաքն է 140,000 քուրօն։ Դարձեալ Բելգիայի մէջ Մանիֆաթուրայի Շվարց և Շնուր վաճառատունը ևս իր վաճառումները դադրեցուց։ Պարաքն է 120,000 քուրօն։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Վիլհէլմ կայսեր այցելութիւնը մեծ բարւոքում առաջ բերած է երկու տէրութեանց քաղաքական յարաբերութիւններուն մէջ։ Բայց տակաւին յայտնի չէ թէ ի՛նչ ոգի գիծերու վրայ համաձայնած են երկու Վեհապետները, յարաբերութիւնները մտերմացնելու համար Ֆրանսայի և Գերմանիոյ մէջ։ Եթէ Էտուարտ թագաւոր ևս յառաջիկայի այցելէ Գերմանիա, այս ևս տարակոյս չի մնար թէ երկար տարիներէ ի վեր Անգլիոյ ու Գերմանիոյ խուլ հակառակութիւնը պիտի դադրի։ Բայց երկու երկիրներուն մէջ ալ իրաւեկներ կը յայտարարեն թէ երկու Տէրութիւնները ա՛յնքան մեծ մրցումի մէջ են, և այնքան կենսական շահեր ունին որ դիւրին է իրաւ կատարեալ իրողութիւն մը ընդունիլ երկու Տէրութեանց մտերմական յարաբերութեանց համար ըսուածները։ Նաւային խնդիրը մանաւանդ շատ կը զբաղեցնէ երկու երկիրներու մամուլը։ Ինչպէս յայտնի է, գերման կառավարութիւնը Իսպանիոյ ներկայացուց նաւային վարկերու ահագին խնդրանք մը, նաւատորմին թիւը աւելցընելու Նպատակաւ, Անգլիա մեծ հեռաձգքրութեամբ կը հետեւի Գերմանիոյ մէջ անցած դարձած իրողութիւններու, և խիստ հաւանական է որ Խորհրդարանին յառաջիկայ նստաշրջանին անգլ. կառավարութիւնը նոր վարկեր քուէարկել տայ նոր մարտանաւերու շինութեան համար։ Անգլիոյ նաւային շրջանակներուն մէջ անակնկալ մը եղաւ Գերմանիոյ նոր գործունէութիւնը ծովային զօրութիւնը աւելցնելու համար։ Երկուսնէ խաղաղարար յայտարարութիւններուն համապատասխան չեն նըկատեր այս վարմունքը։ Բայց Գերմանները կը հակադնեն Անգլիացիներուն որ, եթէ երկու Երկիրներուն բարեկամութեան պայմանը գերման նաւատորմին իր ներկայ վիճակին մէջ մնալը պիտի ըլլայ։ Անգլիսանիք պէտք է գիտնան թէ Գերմանացիք երբեք այդպիսի պայման մը պիտի չընդունին։

ՔՐՈՆԻԿ

ԹԱՍԻԼԻՂԻ ՇՈՒՐՋ

Սա տէրտէրներուն վիճակին վրայ բան մը չգրե՞ս», կը թախանձեն ինծի Թաղեցի բարեկամներ։

Տէրտէրի «տէրտ» մը ունինք մենք ալ ժամանակէ մը ի վեր, որ բաւական կ'զբաղեցնէ միտքերը յանախակի որբուտնչներու առիթ տալով։

Ս. Ստեփանոսի հոյաչէն, խաւարոր եկեղեցին որուն ընդարձակաձաւալ ծոցին մէջ խուռնամբոխ ժողովուրդ մը կը լեցուէր և որ տասեկու քահանաներու և հանգ. Վարժապետաեան Ներսէս Սրբազանի նման պատաւական քարոզիչ մը կը համբէր, կը պարփակէր իր բարձրաբերձ կամարներուն տակ, ամիրայական շրջաններուն և անկէ բաւական վերջերն ալ, այդ վեհաշուք տաճարն այսօր զրկած, դատարկացած է դժբաղդաբար իր քարոզիչէն ալ, քահանաներէն ալ, ժողովուրդէն ալ։

1897էն 1907ի տասնամեայ շրջանին մէջ արմաչական եօթը վարդապետներ իբր քարոզիչ Խաչագիւղ զրկուած են թէև, սակայն ասոնք ամէնքն ալ, պարագաներու կամ լաւագոյն պաշտօններու բերմամբ, ձգած գացած կամ հրաժարիլ ստիպուած են իրենց պաշտօնէն։

Իսկ քահանայ մնուսանպէս թէև երեք հատ ունինք հիմա, սակայն գործնականին մէջ հազի՛ւ մէ՛կ հատ միայն կայ մէջտեղը։

Մերունազարդ Տ. Մինաս հայրը մի քանի տարիէ ի վեր, իր ալեփառ տարիքին պատճառաւ, ստիպուած է տունը մնալ։

Տ. Համբարձում Հայրն ալ քանի մը ամսէ ի վեր այքի և ականջի հիւանդութեամբ և ընդհանուր տկարութեամբ տառապելուն, եկեղեցի չիջներ և գրեթէ անկարող է Պատարագելու։

Կը մնայ միայն Տ. Աբրահամ հայրը որ թէեւ չարքաշ ու վարլուն, սակայն մինակ չկրնար բնականաբար թէ եկեղեցւոյ ամէնօրեայ պաշտամունքը կատարել անթերի և թէ ժողովուրդին անհրաժեշտ ու ստիպողական պէտքերուն հասնիլ ի հարկին, մանաւանդ յառաջիկայ ծանր օրերուն մէջ։

Արդէն համակրելի Տէր հայրն անցեալ կիրակի ինքն ալ հիւանդ ըլլալով, Պարիսքարտաէ Ֆէրիգիւղի Տ. Արիստակէս քահանան զրկուած էր որ պատարագեց և գեղեցիկ ու տպաւորիչ խրատական-քարոզ մըն ալ խօսեցաւ եկեղեցասիրութեան վրայ, սիրուն մանրավէպով մըն ալ ապացուցանելով թէ Աստուած անխնամ չի ձգեր որբերը, զրկուածները և բոլոր իրեն դիմողները։

Շիտակը ներկաներն ու լսողները շատ գոհ մնացին այս ուսումնական ու ճարտասան քահանայէն։ Թաղեցիք մեծապէս ուրախ պիտի ըլլային եթէ՝ գոնէ՝ առժամանակեայ կերպով Տէր հայրը մեր եկեղեցին պաշտօնավարէր, քանի որ կ'երեւայ թէ Տէր Աբրահամ հօր օգնական քահանայացու մը ընտրելու եւ ձեռնադրել տալու համար պիտի սպասենք դեռ մինչեւ... Ծռաղտիկ։

Եթէ Թաղեցւոց այս փափագն իրագործուի, այն ատեն բացէն քարոզիչի ամսական վճարելու ալ պէտք չմնար, որովհետեւ, թէ՛ Տ. Աբրահամ և թէ՛ Տ. Արիստակէս հայրը կրնան ժողովուրդին այդ հոգեւոր պէտքը լրացնել։

Վստահ ենք թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն իր վաղուան չնորհաբեր այցելութեան առթիւ, պիտի բարեհաճի թաղեցւոց արդար բաղձանքն ի նկատառնել և կարեւորը անօրինել։

* * *

Պատրաստութիւններ տեսնուած են որ Դալֆեան Որբանոցի և Ներսէսեան վարժ.ի մանկապարտէզի սանիկները կիրակի առաւուն «Փառք ի բարձունս»ը իրենց անմեղունակ ձայնով գեղգեղին տաճարին բարձունքէն, այսինքն խորանին վրայի բոլորակ վանդակապատին մէջէն։

Դալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Դպրաց դասը հրաւիրուած է վաղը Ս. Պատրիարք Հօր ներկայութեան Ս. Պատարագը եռաձայն երգելու գիւղիս Ս. Ստեփանոս եկեղեցին։

«Մանզու�»ի թղթակիցը
ԼԵՒՈՆ ՄԻՀՐԱՆԵԱՆ

23 Նոյ. 1907 Խաչագիւղ

ՊԱՂՏԱՏԻ Նախորդ Առաջն. Տեղապահ Տ. Սամուէլ Վրդ. Հոկտ. 5 ուր. օր Պասրա հասնելով ժողովուրդին կողմէ դիմաւորուեր է։ Վրդ.ը կարգ մը եկեղ. և կրթական գործեր կարգադրեր և տեղւոյն կիսաւարտ մատուռին շինութիւնը ամբողջացնելու համար պէտք եղած միջոցներուն ձեռնարկեր է։ Աւելորդ է ըսել թէ Տ. Սերովբէ Վրդ. պատուէր ստացած է Պարիսքարտէ անմիջապէս Երուսաղէմ դառնալ ուր կոչուած է Տ. Յարութիւն Պատրիարքին կողմէ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Ղալաթիոյ կեդր. Վարժարանի և եկեղեցւոյ մատակարարութեան տասնամեայ տեղեկագիրը որ կ'սկսի 1896 Սեպտ. 1է և կը յանգի 1906 Օգոս. 31, քննութեան առնելով մատակարարութեան տեղեկագիրը Պատրիարք Հօր մատուցեր է։

ՀԱՅԷՊԻ նախորդ Առաջնորդ Տ. Կարապետ Վրդ. որուն Երուսաղէմ դառնալը արդէն գրած էինք, Հալէպ Այնթապի վիճակներուն չորսուկէս ամսոյ պաշտօնավարութեան տեղեկագիրը ազգային Պատրիարքարան ղրկած է կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովին մատուցուելու համար։

ԴԱՏԱՍՏ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Պատր. Փոխանորդ Հօր և ատենապետութեամբ Տօքթ. Ալլահվէրտիի և զբաղեցաւ ամուսնական խնդիրներով։

ՈՒՍՈՒՄ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ ալ երէկ գումարուեցաւ Դալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ ուսուցչական և վարժարանական խնդիրներով։

ՄԱՑՐ-ԵԿԵՂԵՑԻԻ մէջ վաղը երաժշտական Մէհտէրեան էֆ.ի 60 հոգիանոց խումբը Եկմալեանի Պատարագը պիտի երգէ եռաձայն. այս առթիւ պիտի պատարագէ Սեբաստիոյ Նորընտիր Առաջնորդ Տ. Թորգոմ Ծ. Վրդ.։ Երգեհոնը պիտի նուագէ Յարութիւն էֆ. Մինասեան։

ԳԱԼԻՊԱՆԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁ.— Ի գիտութիւն բարեպաշտ ուխտաւորներու կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ կիրակի, Նոյ. 25, Գալիպեան ազգականց Որբանոցին հաստատութեան 41րդ ամեակին առթիւ, Ամեն. Տ. Մաղաքիա Ս. Պատրիարք Հայրը հրաւիրուած է Ս. Պատարագ մատուցանելու գիւղիս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին։ Յետ Ս. Պատարագի Ն. Սրբազնութեան հանդիսապետութեամբ հիմնադիր Սրբուհի Մայրապետին և համայն բարերարներուն յիշատակին համար պաշտօն պիտի կատարուի։ Ապա թափօրը, ըստ սովորութեան, Որբանոց պիտի առաջնորդուի, ուր հոգեհանգիստ, աղօթքներ, մաղթանքներ պիտի կատարուին։

Մայր Գալ. Ազգ. Որբանոցին
ԳՐԻԳՈՐԻԵՆ ՄԱՑՐԱՊԵՏ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Խասգիւղ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՄ

Օգոստոս Մանզուսմիդի 1977 թիւին մէջ ցաւով կարդացի Նիկոմիդիոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ նորակազմ դպրաց դասուն երկուքուկէս ամսուան յաջող պաշտօնավարութենէ մը ետք լուծուիլը։

Իբր մօտէն տեղեակ դպրաց դասի անդամներուն եռանդուն գործունէութեան, կը յայտարարեմ թէ հասարակութիւնը շատ դժգոհ եղած է այս լուծումէն, որովհետեւ երգեցողութիւնները հազիւ կանոնաւորուած էին, երբ այս հրաժարումը կուգայ կրկին խանգարել այդ կանոնաւորութիւնը։

Դպրաց դասու անդամները իրենց անձնուէր գործունէութեամբ ոչ միայն եկեղեցական երաժշտութեան կանոնաւորման նպաստած, այլ և հաւատարիներով և իրենց մասնակցութիւններով կարողացած են 20է աւելի ծանրագին չապիկներ շինել։

Քաջայոյս ենք թէ Վիճակիս Առաջնորդ Տ. Ստեփաննոս Արքեպս. ջանադիր կ'ըլլայ վերահաստատել այդ դասը իր նոյնութեամբ, գոհացում տալով անոնց արդար պահանջումներուն։

ԻԶՄԻՏՑԻ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ՆՈՒՊԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Պէթօվէնի սօնատին առաջին մասն ենք, կրաւ, չչուկ մը չլսուիր, ամէն ոք իր շունչը կը բռնէ, չկրծնցնելու համար այն հոգեցունց խօսքերը զոր երաժշտութիւնը կը բերէ իր հետ. այո՛, խօսքեր, որովհետեւ Թաւ-Ջութակը Ալէքսանեանի կնկտոցին տակ կը խօսի, կուլայ, կը հառաչէ, նորէն ժպտելու, խնդալու և յուզուելու համար։ Թաւ-Ջութակը, ամէնէն մօտը մարդկային ձայնին, ամէնէն մօտը մարդկային հոգիին, գիտէ լաւագոյն խտացումը յառաջ բերել անոր ամենանուրբ ստեղնաշարին վրայ։

Սօնատին առաջին մասին մէջ Ալէքսանեան այնքան յաջող կերպով մեկնեց լացող հոգիի մը ցաւատանջ բողոքները, փոթորկոտ սիրտ մը, որ պայծառ երկինք մը կը փնտռէ, որ իր բոլոր յուսախաբութիւնները, պատրանքները կ'ողբայ։ Ալլեկրօին մէջ զուարթ երկինքի մը տակ կ'ապրինք, հեշտութեան պահեր որոնք իրենց հետ պիտի բերին նաեւ ցաւը՝ այդ երջանիկ օրերուն այնքան կարճ մնայն ըլլալուն։

Վերջին մասը աւարտած է, և այնքան ատեն զսպուած թոքերը լայն շունչ մը կ'առնեն, ծափահարութիւններով յայտնելու համար իրենց բոլոր հիացումը, պաշտումը, այս հանճարեղ երիտասարդին որ ժպտագին կ'ողջունէ սրահը։

Հայոտնի ֆօնչերթային մէջ մինակ է Ալէքսանեան, հո՛ս պէտք է տեսնել իր մեծ արուեստը, երկար նուագում մը, ուր փոխն ի փոխ զգացումներու թելերուն վրայ իր կնկտոցը կը պտցնէ։ Ինչ աւելցնել սակայն հոս Ալէքսանեանի արուեստին վրայ, ան կրցաւ հմայել զմեզ, profaneներ, որոնց փոխանցեց իր բոլոր յոյզերը և ցաւերը։ Բաբախել տուաւ վայրկեաններով, իր սիրտին հետ նաեւ ունկնդիրներու սիրտը։ Կանանց թուխ աչքերը վառ ցոլքեր ստացած են, կը պլտան, այդ աչքերուն մէ՛ջն է իրենց բոլոր արտայայտութիւնը։ Վաղանցիկ փայլ մը որ անգամ մըն ալ կը գեղեցկացնէ այդ աչքերը։ Մէջքերը կորացած, կուրծքեր կ'ելեւէջեն. անշարժ թիրեր, որոնք նուագումէն վերջ հանգիստ կը փնտռեն։ Տիկին Կրօսէր բեմ կուգայ որ ընկերացած էր դաշնակի վրայ Պէթօվէնի սօնատին։ Շաբէնի իմբրօքդիւին մէջ ճշմարիտ մաքառում մը ունի դաշնակին հետ, կարծես կը յարձակի անոր վրայ, աչքերը չեչտակի անոր ուղղած, թշնամական արտայայտութիւնով մը։ Վստահ է թէ դայն պիտի ընկճէ։ Վերջին աքիօնը բլատի ընելէ վերջ ժպիտ մը կը լուսաւորէ իր դէմքը, գոհունակութիւնը կը փայլի անոր վրայ։ Տիկին Կրօսէր մայրաքաղաքիս երկու լաւագոյն դաշնակահարներուն— հարկ կա՞յ անուանել զանոնք— Ֆուռլանիի և Հէկէի հետ կը կազմէ երրորդութիւն մը ուր սակայն քիչ մը մեկուսացած կը մնայ Ֆուռլանի։ Ֆուռլանիի նուագումը քաղցր է, ան կարծես կը խօսի դաշնակին հետ, կ'անգռնէն զայն, հազիւ դպելով անոր, մինչ Հէկէ և Տիկին Կրօսէր իրը լուրջ հակառակորդներ կը վարուին դաշնակին հետ, զայն ընկճելու հիգով։

Զուլքի պէrեսօզին մէջ կարծես առկայծ լապտերի մը վերջին շողերը կը պլպլան։

Գնչուներու պարը, մատչելի և միեւնոյն ատեն որքան անակնկալներով լեցուն մեզի համար։

Պօքէրինի ատաճիօ է պլիկրօով վերջացուց Ալէքսանեան այս երեկոյթը ուր հմայեց ամբողջ ներկաները։ Դիմահարութիւնները վերջ չունին, մեկնելէ առաջ անգամ մըն ալ տեսնել Քոյր Եւսաբիան, տեսաւ որ իր անուշ նակից փոքրիկը առած կը հեռանար ա՛յնքան արագ որ կարծես կը փախչէր։ Փախցուած փոքրիկը կուլար, որովհետեւ միւս տղաքներուն հետ խաղալ կ'ուզէր։

Քիչ մը վերջը, երբ մատուռին զանգակը հնչեց, աղջիկները թափորով եկեղեցի իջան։ Կոմսուհին ալ հոն կը կատարէր իր պաշտամունքը։

«Ավէ Մարիա։»

Դարձեալ համակ Ս. Կոյս, բնաւին անշօշափելի, և անշօշափ, իր հիւրին հրամիշտ տուաւ։

Զրաւ անոր. «Կրկին տեսութիւն»։ Բայց գիտէր թէ ան նորէն պիտի գար իրեն։

«Ցաճախ և յաճախ և յաճախ։»

«Ողջո՛յն, գեղուհի, մանկանացուն կ'ողջունէ՛ քեզ։»

(Շարունակեալ)

Տարիա Լանթէի Սէրը

ԳՐԵՑ՝ ԲՐՇԱՆ ՖՕՍ

ՃԲ.

Տարիա Լանթէ։ Այս անունը ի՞նչ կ'ուզէր իր մտածումներուն քաղցրն մէջ։ Հիմա—ա՛յս տեղը—այս կնոջ ներկայութեանը։ Անունը՝ որ իր յիշողութեան մէջ կը կոչէր զայն, Տարիա Լանթէ, ներա սպիտակ դէմքը, ներա մեծաբաց, լուսաւոր, մահաբարուռ աչքերը, ներա նրբին ժպիտը, զոր այլ ևս չէր կրնար գեղեցկացնել և պայծառացնել, ոչ ևս երիտասարդացնել — ոչ ևս Յօնաթօյի համար։ Իր տենդոտ հոգիին մէջ յեղակարծ վերազարթնող այս կերպարանքը զոգեցս ազդարար ոգի մըն էր, որ բազուկները դէպ ի ինքը կը տարածէր, զինքը զգուշացնելու համար կուսազգեստ դիւտնիէն, որուն բերանը կը համբուրէր նա «ներքին շրթունք»ներով — մինչ նէ ևս կը ծծէր անոր սրբութէն անոր բոլոր կենսական արիւնը։

Զայն համբուրե՛լ։ Աղջիկներուն միջեւ իակ ներա վրայ նետուելը և իր համբոյրներով զայն խեղդել կարենալը կուզար, և առիթ չտալ որ նէ հոգեկան սպանութիւն ի գործ դնէր իրեն վրայ...

«Որովհետեւ ա՛յսքան համակրելի եղաք՝ իմ հանդէսս համար երաժշտութիւն գրելու, պիտի բարեհաճի՞ք նաեւ փորձերուն ժամանակ օգնել մեզի։»

«Կապրիէլէ տ'Անունձիօ աւելի լաւ կրնայ ընել։»

«Իր բանաստեղծութեան համար այո՛։ Բայց երաժշտութեան համար պէտք է նուագայարդարը ունենանք։»

«Ասիկա անհրաժեշտ չէ։»

«Ամէն պարագայի մէջ անհրաժեշտ։»

«Բանի որ կը հրամայէք... Ե՞րբ կը փափաքիք իմ օգնութեանս։»

«Փորձերը Զորեքշաբթի կը սկսին։»

«Եգերիա պուրակին մէջ»։

«Նախ և առաջ Աթուրա ապարանքին մէջ»։

«Ժամը քանիին»։

«Կէս օրէ վերջ։

«Էլէօնօրա պիտի գա՞յ։»

«Պիտի բարեհաճի... Ինչ կին»

«Վշտահար Ս. Կոյսի մը կերպարանքով արուեստագիտուհի մը»։

«Տարիա Լանթէի վրա՞յ կը մտածէք։»

«Ո՛չ բնաւ։»

«Շարունակ Տարիա Լանթէի վրայ կը մտածէ՞ք։»

«Յօսքերնիս Էլէօնօրա Տիզի վրայ է։»

Կոմսուհին ըսաւ ժպտելով։

«Անոր վրայ ալ խօսի՞նք... Զէ՞ք կարծեր որ անիկա մեծ արուեստագիտուհի մըն է, բոլորովին արդիական։»

«Բոլորովին «արդիական»»։ սեղով Ջղայինը, ախոնդանոտը, ախաժէտը կը հարկաք։»

«Հէնրիք Իպսէն և Կապրիէլ տ'Անունձիօ... Ձեր Օրերային մեր երգչուհին ալ Ջղային, ախոնանոտ, ախտաժէտ, այսինքն արդիական պիտի տեսնենք։ Բայց ներեցէ՛ք, կոմուհի։ Հոս Տարիա Լանթէի վրայ խօսել չեմ ուզեր։»

«Հոս միայն ներա վրայ մտածել կ'ուզէք։

Խօսակցութիւնը ընդմիջում մը կրեց։ Աղջիկները կրկին սթափեցան ա՛յն հմայքէն զոր Յօնաթոյի երաժշտութիւնը ներգործած էր անոնց մատաղ հոգիներուն վրայ։ Դուրս կանչուեցան և քաշուեցան պտուղ, կարկանդակ և զովացուցիչ ըմպելիք առնելով։ Փոքրիկները եռանդով հրամցուցին կոմսուհիին և իր հիւրին։ Ասոնք սենեակ մնացին, բոլոր աղուոր բաներէն լիառատ իրենց բաժինը առին, ուրախ եղան, միչտ աւելի ուրախ, խնդացին և խօսակցեցան։

Տիրուհի Մասիմա աղջիկներու հետ զուարթ ըլլալու հրճուանքին տուած էր կարծես ամբողջ իր անձը։

«Մ՛ուր մնաց արդեօք ձեր ամէնէն փոքրիկ սանուհին։»

«Որո՞ւն համար կ'ըսէք։»

«Փոքրիկ Յօնաթան։ Պարտէզին մէջ ծանօթացայ իմ անուանակից քոյրիկիս։»

Կոմսուհին գոչեց։

«Աղջիկնե՛ր, ո՞ւր է Յօնաթինան։»

Ցնծադին ձայներու պար մը պատասխան տուաւ։

«Պարտէզը Քոյր Եւսաբիայի մօտ։ Միչտ անոր քովն է։»

«Գացէք կանչեցէք։»

Փոքրիկներէն երեք հոգի փութացին, և Յօնաթօ հարցուց։

«Քոյր Եւսաբիա ձեր մանկամարդ դռնապանուհին անո՞ւնն է։»

«Այս անունը կուտանք իրեն։ Պէտք է բուն իր աշխարհիկ անունովը անուանենք զինքը, որովհետեւ մայրապետ չէ, բայց չենք գիտեր իր անունը։»

«Անունը չէք գիտեր։ Տարօրինակ արարած մը ըլլալ կը թուի։»

«Տարօրինակ ալ պատմութիւն մը ունի։ Եթէ կը հետաքրքրուիք, անգամ մը պատմել տամ ձեզի իր բերնովը — եթէ ձեզ կրկին տեսնելու հաճոյքը ունենամ։»

«Ե՞րբ պէտք է նորէն գամ։»

«Պէտք է... Աղջիկներ, բերի՞ք Յօնաթինան։»

Առանց փոքրիկին ներս մտնողները գանգատելով յայտարարեցին թէ Քոյր Եւսաբիա չուզեց տալ փոքրիկը։

«Ուրեմն իր պտուղները ու կարկանդակները մենք տանինք։»

Ամէնքն ալ պարտէզ իջան, ուր Յօնաթօ այն «տարօրինակ արարած»ը,

Քոյր Եւսաբիան, տեսաւ որ իր անուշ նակից փոքրիկը առած կը հեռանար ա՛յնքան արագ որ կարծես կը փախչէր։ Փախցուած փոքրիկը կուլար, որովհետեւ միւս տղաքներուն հետ խաղալ կ'ուզէր։

Քիչ մը վերջը, երբ մատուռին զանգակը հնչեց, աղջիկները թափորով եկեղեցի իջան։ Կոմսուհին ալ հոն կը կատարէր իր պաշտամունքը։

«Ավէ Մարիա։»

Դարձեալ համակ Ս. Կոյս, բնաւին անշօշափելի, և անշօշափ, իր հիւրին հրամիշտ տուաւ։

Զրաւ անոր. «Կրկին տեսութիւն»։ Բայց գիտէր թէ ան նորէն պիտի գար իրեն։

«Ցաճախ և յաճախ և յաճախ։»

«Ողջո՛յն, գեղուհի, մանկանացուն կ'ողջունէ՛ քեզ։»

(Շարունակեալ)

կ'ուզեն այն հրեշտակային դէմքը։ Կրկին բեմ կուգայ, ողջունելու հասարակութիւնը, որ ակամայ կը բաժնուի։

Շնորհաւորութիւններու և ձեռքի սեղմումներու տակ կը ճնշուի, երբ քիչ մը ետք սրահ կուգայ—այս անգամ առանց իր թաւ-ջուլթակին—ուր բազմութիւնը կիսովին պարպուած է։ Կը փութամ հիացումս ու շնորհակալութիւնս յայտնել այն քաղցր և անմոռանալի վայելքին համար զոր առթեց մեզի։ Մէկ քանի անգամներ ևս զինքը լսելու ընդհանուր փափաքը կը յայտնեմ, փափաքը մը որ անտարակոյս նուագահանդէսին ներկայ եղող բոլոր անձնաւորութիւններու կողմէ ալ յայտնուած է։ Հարցումիս վրայ թէ ուր ուսած է իր արուեստը, կը պատասխանէ թէ կանխաւ մայրաքաղաքիս մէջ թաւ-ջուլթակաւոր Մաէսթրո Բիյչիի աշակերտելէ վերջ Տրէզդէն գացած է ուր Կրիւցֆելտրի քով կատարելագործած է իր արուեստը։

—Acharné աշխատութեա՞ն մը կը պարտիք ձեր այդ կարողութիւնը թէ աւելի ձեր տաղանդին, կը հարցնեմ։

—Շիտակը, աշխատութեանս բաժինը մեծ չէ։ Հարիւրին 70ը ծուլութիւն և հարիւրին 30ը միայն աշխատութեանս արդիւնքն է։

—Թաւ-ջուլթակի համար միայն հարկ չէ՞ տեսած մեթոտիկ աշխատութեան մը։

—Լրջօրէն ուսումնասիրած եմ բուն երաժշտութիւնը. գալով թաւ-ջուլթակին, անոր համար կը խոստովանիմ թէ մասնաւոր դիրքութիւն մը ունիմ, հետեւաբար չեմ կրնար ըսել թէ աշխատութիւնը մեծ դեր մը ունեցած է հոս։ Նեղողութիւն կը խնդրէ մեզի բամբնուելու համար, որովհետեւ դեռ թաւ-ջուլթակը չէ գոցած։

Կը սեղմեմ ձեռքը, եթէ համարձակէի պիտի համբուրի զայն...

Դ. Ա. Ռ Թ

Ներկաները Պոլսոյ միջազգային բարձր դասը կը կազմէին ճշմարտապէս։ Միայն անուններ յիշելու համար թուենք հետեւեալ անձնաւորութիւնները.—

Թրանսական դեսպան Մ. Քոնտէն, Անգլիական դեսպան Սըր Նիքոլաս Օ'Քոնոր և Տիկինը, Ամերիկեան դեսպանատան գործակատարը, Մ. Ֆիլիք Պրաուն, և պաշտօնատարներ, Ֆրանս դեսպանատան Ա. Թարգման Մ. Լըտու և քարտուղարները, Գերման և իտալական դեսպանատան պաշտօնատարները, Ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը և Տիկինը, Ռուսին ընդհ. հիւպատոսը և Տիկինը, Աուլէր փաշա, Ֆարիզ փաշա Տէլլա Սուտա, Տիւսաբ փաշա, Տէթիէ փաշա, Շերիֆ Ճաֆէր փաշա, Բէյժիի ընդհ. տնօրէն Մ. Բամպէր, Օսմ. Պանքայի տնօրէն Բանձիրի պէյ և Տիկինը, Հանր. Պարտքի Վարչութեան Աւստրիամաճառ պատուիրակ Մ. տը Եանքօ, Տէր և Տիկին Երամ էֆ. Երամեան, Վահան պէյ, Իպցամի Տնօրէն Ճէվտէթ պէյ ընտանեօք, Սելանիկի պանքային Տնօրէն Մ. Բաուֆրիտ, Սմիռնակ պէյ Սագրզ, Տէր և Տիկին Ժիւէրի, Մ. Էլիսաքօ, Եդուարդ էֆ. Գարպէյօղ, Փարթուքալ փաշա ընտանեօք, Բէյոգ Եֆթա պէյ, Ազարեան ընտանիք, Տէր և Տիկին Արամ Ատիլ պէյ, Մ. Զարիֆի, Տէր և Տիկին Էվէէնիոս, Մ. Մավրոկօրտաթօ, Լեւոն պէյ Փափազեան, Տէր և Տիկին Արտաշէս Հիւրմուզ, Տէր և Տիկին Աստուածատուր Հարենց, Մ. Թուպինի և ընտանիքը, Հոլանտական դեսպանատան մատրան երէց Մ. Ֆրիւ, Արսէն էֆ. Արսէնեան, Իտալար պէյ Տիւղ, Տէր և Տիկին Յակոբ Գալաֆեան, Տիկին Ասասեան, Օր. Եաղուպեան, Տէր և Տիկին Բօյատ, Կիւղէլեան էֆ. և Օրիորդը, Թէտոսոր էֆ. Մենտիկեան, Եր. էֆ. Տուտեան, և բազմաթիւ օտարազգի և հայ ընտանիքներ, զորս թուել կարելի չէ։

Պոլսոյ երաժշտական դասակարգը, երաժշտութեան բոլոր բրօֆէսորները, դաշնակահարներ, ջութակահարներ և թաւ-ջուլթակահարներ՝ որոնց մէջ նաև Պոլսոյ թաւ-ջուլթակի առաջին վարպետը մաէսթրո Սթանսն և Ակէքսանեանի առաջին դասատուն՝ Մաէսթրո Բիյչի փութացած էին իրենց համակրութիւնները և անխառն ու սրտագին խանդավառութիւնները յայտնելու՝ իրենց հայրենակից՝ մեծահռչակ արուեստագէտին։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

Կէտիկ-Բաչայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 5.15ին Վեր. Տ. Ղ. Կարապետեան։

Սկիւտարի մէջ ժամը 5ին Բրօֆ. Ե. Հ. Ճէհիզեան։

Պայազը-Հաուսի մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ե. Դ. Գրիգորեան։

Խասգիւղի մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Ե. Զորիկեան

*** Երիտ. Բրիսա. Ընկերակցութեան աղօթաժողովը.— Գումգաբուի Բէսթին մէջ ժամը 9.30ին։

Սկիւտարի մատուռին մէջ, ժամը 8.30ին։

*** Լանկայի եկեղեցին Հաղորդութեան Խորհուրդը պիտի կատարէ վաղը, ժամը 9.45ին, Պայազը Հաուսի մատուռին մէջ։ Սեղանին պիտի սպասարկեն Տօքթ. Հ. Ս. Պարսըմ և Վեր. Ե. Գ. Գրիգորեան։

"ԼՈՒՍՍ,,
ԿԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼՈՒՍՍ կանանց Շաբաթաթերթի այս շաբթուան թիւը հրապարակ ելաւ հետեւեալ ճոխ և շահեկան բովանդակութեամբ.—

1. Ճշմարիտ կեանքը.—ՍՐՄԻՆԷ։ 2. Հեռաքրքրական հարցեր, քիչ մը մեր ուղղին չուրջ.— ԱՐԱՔՍԻ ԷՕՐՍԻԶԵԱՆ։ 3. Կին և սէր (էրիկ մարդու դատաստան)։ 4. Ուշագրաւ գիրք մը. Կինն ու սէրը Պիզմարքի կեանքին մէջ։—ՕԼԻՒՍ։ 5. Անձնասպան կիները։ 6. Գաւառի հայուհին.—ՕՐ. ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ։ 7. Մէջազգային քրոնիկ. ՕՐ. ԱԼԻՍ։ 8. Խորտակուած սէր (քերթուած). ԱՐՇԱԿ ԻՍՊԻԷՂԻՐԵԱՆ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
COURS DE PARIS

6 Դեկտեմբեր 1907

Ֆրանսական 3%	95.80
Օսմանեան Միացեալ բաց.	93.20
» » գոց.	93 30
Երկաթուղի	164.25
Պանք Օթթոման	692.—
Պալիա Բարա Այսրն	429.—
Թրանսվալ	51.25
Ռիո Թինթօ	1704.—

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճումսա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի չէրիֆինաէ իֆրա պույրուլմուշ սրը։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԵՍՄԻՅԷ

Տիւնքի ճումսա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսխնտէն սօնրա չայան պույրուլան միւսաատէի Սէնիէյի ճէնապը Բաուլշահի իւզէրինէ Ինկիլիզբա սէֆիրը քէպերի էսալէթլու Սըր Նիքոլաս Օ'Քոնոր վէ Իրան սէֆիրը քէպերի Իրֆա իւա Տէվլէ ճէնապը էշրէֆ Բրէնս Միրզա Ռիզա Խան հազրարթը սուրէթը ղայրը բէսմիյէտ հուզուրը Շէվքէթմէվթուրը հազրէթը Թաճարիսէ շէրէֆ միւսուլէ նեպի օլմուշլար սրը։

Պէրաի սէյահաթ Տէրսաատէթէ կէլմիշ օլան ֆէլսամէթլու Բրէնս Տօն Գարլոս տիւ Պուրպոն վէ կէվճէի միւհէբէմէլէրի ֆէլսամէթլու Բրէնսէս հազարթը Սպանիա սէֆիրի էսալէթլու Մարքի տիւ Դամբօ Սակրատօ ճէնապէրի հազրը օլտուղը հալտէ, տիւնքի ճումսա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսխնտէն սօնրա սուրէթը ղայրը բէսմիյէտ թարաֆը էշրէֆը հազրէթը Թաճարիսէն գապալ պույրուլմուշլար սրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՍՊԱՆԻՈՅ արքայական գերդաստանէն Պուրպոնի Քարլոս իշխանը և իշխանուհին, որոնք Պոլիս կը գտնուէին, երէկ հիւրամեծար հաղարգտա Նէճիպ պէյի ընկերակցութեամբ և պալատական կառքերով Բերա-Բայատէն գացին Երլտզի Կայս. Պալատը և ներկայ գտնուեցան Սէլամլըքի արարողութեան։ Սպանիական դեսպանն ալ ներկայ գտնուեցաւ։ Վեհ. Սուլթանը իմանալով հիւրերուն ներկայութիւնը, արարողակա Կալիպ փաշայի միջոցաւ, բարեհաճեցաւ իր Կայս. բարեւները ուղղել։ Սէլամլըքէն ետք, իշխանական ամրոցը և սպանիական դեսպանը պատիւը ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու և արժանացան Կայս. Մեծարանաց, Տօն Քարլոս իշխանը շնորհակալութիւն յայտնեց արժանացած բարձր պատիւին համար։ Ցետոյ դարձան Բերա-Բայատ։ Պահ մը հանգիստ ետք, իշխանն ու իշխանուհին պալատական կառքերով գացին Սիրքէճի և Բարիզ մեկնեցան Արեւելեան ճեպընթացով։ Հիւրամեծար Նէճիպ պէյ մինչև կայարան երթալով, ողջերթ մաղթեց։

ՊԱՏՈՒԱՆՆԵԱՆ.—Ականակուռ Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Կայս. զբաղաւորներու հրամատար Ֆէրիդ Արիֆ Հիքմէթ փաշայի։ Երրորդ Մէճիտիէ՝ Պէշիքթաշի ոստիկանութեան Ա. Գումիսէրներէն Հաճի Էօմէր պէյի և արեւելեան երկաթուղիներու շահագործման Ընկերութեան իրաւագէտ խորհրդական Եաքուպ Սամանու էֆ.ի։ Հինգերորդ Մէճիտիէ՝ Մախսուսէի Նեվ Էսէր չոգենաւին նաւապետ Մէհմէտ էֆ.ի։

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Միւթէֆայիզի ատիճան տրուեցաւ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեաներէն Սայիտ պէյի, որդի Նոյն նախարարութեան խորհրդական Նաում փաշայի։ Սալիսէի ատիճան՝ Երուսաղեմի Նօտար Ալի Ճարահ պէյի։

*** Ֆէրիգութեան ատիճան՝ Կիւմուշ Սուի հիւանդանոցին բժշկապետ Միրլիվա Սէլամի փաշայի։ Միրլիվայութեան ատիճան՝ Կայս. բժշկական վարժարաններու առողջաբանութեան ուսուցիչ և բժշկական ժողովին անդամ Մէհմէտ Ֆահրի պէյի։

ԹԷՏԻՐԻՆԱԲԸ ՇԵՐԻՃԷ ժողովին անդամ անուանուեցաւ Նախկին Շէյխ-իլ-Իսլամ վախճանեալ Թուրչուճբպատէ Ասմէտ Մուխթար էֆ.ի որդին Իսմայիլ Էսատ էֆ.ի։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ ԲՈՒՄԷԼԻՒ ՄԷՋ.— Սելանիկի, Թոսովայի և Մանաստիրի նահանգներու երկրագործական վիճակը աւելի զարգացնելու համար ծրագիր մը պատրաստուած և մատուցուած էր Բ. Դրան։ Այդ ծրագրով կ'առաջարկուէր երկրագործներուն ապանաչին և դիւրատար պայմաններով նոր դրութեամբ գործիքներ հայթայթել, լծկան անասուններ բերել, հողագործներուն՝ նոր գործիքներու գործածութիւնը սովրեցնելու համար շրջուն պաշտօնեաներ կարգել, մրցումներ կազմակերպել, եւն.։ Երկրագործական մասնագիտաց ժողովը կարգ մը կարծիքներ յայտնած էր, որոնց վրայ խնդիրը անգամ մը ևս քննութեան ենթարկելու համար, Թուղթերը Բ. Դրան վերադարձուեցան և Սելանիկի կուսակալութեան գրուելով այժմ նորէն քննութիւն կը կատարուի։

*** Ներկայ տարի մինչև Հոկտ. 21՝ Սելանիկի երկրագործական պանքներու մասնաճիւղերէն ընդամէնը 1,298,000 ղրշ.ի գումար մը փոխ տրուած է, որուն մեծ մասը յատկացուած է սերմնցու հունտի գնման։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ արժէթուղթերու Սարկան մը հաստատելու արտօնութիւն շնորհեց Կայս. իրաւէ մը։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ Հանգստեան թոշակի Մտուկը իր տեղեկագիրը հրատարակեց։ Մուտք եղած է 2,538,118 ղրուշ և ծախք 2,437,256, որով 100,860 ղրշ. յաւելուածական հասոյթ կայ։ Վեհ. Սուլթանը իբր նախնական դրամագլուխ այս Մտուկին, 1000 ոսկի շնորհած էր։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարարութեան պաշտօնեաներուն ծանուցուեցաւ որ ժամը 6ին ներկայ գտնուելով ժամը 11ին մեկնին։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ նահանգին մէջ նոր շինուելիք բոլոր խճուղիներուն վրայ անցրաժեշտ նկատուած կամուրջները երկաթէ պիտի ըլլան։ Այդ մասին ուրպական գործարաններու վերջին գիները ուզուած են։ Առնուելիք պատասխանները հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին կողմէ բացուելով, ամէնէն նպատակայարմար առաջարկութիւնը ընող գործարանին հետ բանակցութեանց պիտի ձեռնարկուի։ Գարաֆէրէյի, Սէրֆիչէի, Սելանիկի, Եէնիճէի ու Մանաստիրի խճուղիները վերջերս նորոգուելով հիմակ ալ պահպանումներու հիւղակներ կը կառուցուին։ Ատոնց մէջ երկու քարկան պահապան գտնուելով միշտ ճամբաները պիտի նորոգեն։ Սելանիկի ուրիշ կողմերն ալ խճուղիներու նորոգութեանը պիտի ձեռնարկուի հարիւր մետր երկայնութեամբ երկաթէ կամուրջ մը կը շինուի։ Լանկազայի երկաթէ մեծ կամուրջին կառուցումն ալ մօտերս պիտի սկսի։

ՄԱՆԱԿՈՒԻԹԻՆ.— Ծովային առեւտրական դատարանը նոյեմբեր 22էն սկսեալ մանկ հռչակեց Պոլիս, Տիգրանեան խանը հաստատուած մանիֆաթուրայի վաճառական Պ. Ասլան էֆ.ն։ Դատարանին անդամ Իպրահիմ պէյ ժիւժ-քոմիսէր կարգուած է և փաստաբան Բէսալի պէյ ալ առժամեայ սէնտիք։

*** Նոյն դատարանը նոյեմբեր 20էն սկսեալ մանկ հռչակեց Էնկիւրիի մէջ վաճառական Ավրամաքի Եանորուլօն։ Դատարանին անդամ Էյուպ Սապրի պէյ ժիւժ-քոմիսէր կարգուած է և փաստաբան Մարքօ Նահում ու Իսաք Մէղբարի էֆ.ներն ալ առժամեայ սէնտիք։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Միտիլիէն կը գրեն թէ անտրաժեշտ պէտքերու գիները սղած են։ Վերջերս տեղացած անձրեւներ մեծապէս նպաստեր են ձիթապտղի բերքին։

*** Աֆիոնի բերքը օսմ. երկիրներու մէջ նուազ ըլլալով, գիները մէկ քանի օրուան մէջ 240 ղրուշի բարձրացած են։

*** Բերքը սկսելէն մինչև անցեալ չաթու Իզմիր ժամանած թուղերու քանակութիւնն է 116,561 բեռ։ Անցեալ տարուան միեւնոյն ժամանակամիջոցին 112,407 բեռ ժամանած էր։ Հրաւարակի վրայ գործ չըլլալով բաւական պատասխ ապրանք կայ. եթէ գիները լաւ վիճակ մը ստանան, 5000 բեռ թուզ եւս Իզմիր պիտի տարուին։

*** Մօնիթեօր կ'ըսէ թէ Ադէքսանդրիոյ մէջ անտեսական տագնապը կը շարունակուի և Սեղբաք Ֆապրիքեան իսաք Բօհէն և Լէվի Ասթօն տուները իրենց վճարումները դադրեցուցեր են։

ՄԱԽՍՈՒՍԻԻ Գաբլան չոգենաւը, որ Էրէյլիէն Պոլիս բերուած էր, Թէրսանէ տարուեցաւ՝ մեքենաները մաքրելու և հարկ եղած նորոգութիւնները կատարելու համար։

ՅՈՒԻԹ-ՊՕԼ.— Այսօր շաբաթ ժամը 8 ու կէսին Գաղիզիւղ Բաբազ Պաղչէի մէջ տեղի պիտի ունենայ Գաղիքէօյ և Բլիւսլի Բօլշէրթ Բօլշէ Բլիւսլի միջև Ֆութ-Պոլի մրցում մը։

*** Վաղը ժամը 9ին Գաղիզիւղի Բաբազ Պաղչէի մէջ տեղի պիտի ունենայ Կալաթա Սէրայ Բլիւսլի և Սթրասբուրէրս բլիւսլի միջև Ֆութ-Պոլի մրցում մը։

*** Նոյնպէս վաղը ժամը 9ին Գաղիզիւղի Սօղուրսուի Զէյնէմի մէջ տեղի պիտի ունենայ Էլիիս խումբին և Մոտա խումբին միջև մրցում մը։

*** Վաղը ժամը 9ին Մագրիզիւղ Աքսուի դաշտին մէջ տեղի պիտի ունենայ Գումգարու Բրդ քլիւսլին մրցումը Սէնդրլը քլիւսլի հետ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՄԱՂՆԵՐ.— Բերայի ոստիկանութիւնը իմանալով որ Համալ-Պաշը ճատէսի Սրբոյի սրճարանին մէջ խաղամոլներ կան, առջի գիշեր ձերբակալեց անոնցմէ կառապան Խրիսթօն, գինեպան Ֆօթի, գող Ագիպ, Ահմէտ, Հիւսէին, պարսիկ Բասրմ, Լամանլիճի Մանօլ։ Հասանին վրայէն գտնուեցան նարթի 16 զար, 6 օսմ. ոսկի, 3 անգլիական, և այլն։ Ագիպի վրայէն ալ 10 օսմ. ոսկի, 5 անգլիական, 2 ֆրանսական։ Ամէնքն ալ քանտարկուեցան։

ԳՈՂԻ ՄԸ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ.— Թարլապաշիի կողմը բնակող հանդերձավաճառ Հայկո առջի գիշեր ուշ ատեն տուն կը դառնայ, դուռը կը բանայ, ներս կը մտնէ, և վերնայարկը աղմուկ մը կը լսէ. մարդ մը կը պտտէր. գող ըլլալով, կ'սկսի պոռալ։ Այս պահուն իր կինը Աղաւնի քունէն կ'արթննայ, սենեակէն դուրս կ'ելլէ, բայց միւս կողմէ որովհետեւ Հայկո փողոց եկած էր, գողը կը յաջողի փախչիլ։ Գիշերապահը կը հասնի, բայց չի կրնար բռնել։ Գողը առնելիքները ծրարած էր և հոն ձգած։

ՀՐԱՆԻՈՒԹԻՒՆ.— Եէսի գուլէի երկաթուղիի կայարանին շրջակայքը, ինչպէս կը յիշուի, նոյն երկաթուղիի գործարանին այնքան օրերէն Իլիայի և մսավաճառ Զախարիայի տունէն հրդեհ ծագելով, յիսունէ աւելի տուներ և խանութներ այրած էին։ Բսուած ըլլալով որ այդ հրդեհը դիտամբ ձրգուած է, Զախարիա ու Իլիա դատուեցան Պոլսոյ պատժական ատեանին մէջ Իլիայի մասին բան մը չհաստատուելով անպարտ արձակուեցաւ. իսկ Զախարիայի համար ալ հաստատուեցաւ թէ առանց կարասի ունենալու կարասիները վաճառեն ոսկի ապառվաճառած և հետեւաբար հրձիգութիւն ըրած է, ուստի անոր արարքը ոճիր մը նկատելով, խնդիրը յանձնուեցաւ ընդհանուր դատախազութեան։

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Թաշղէն կը գրեն թէ ամսոյս 14էն Օսմանիէ գիւղաքաղաքին նաւահանգիստին մէջ ոճիր մը գործուեր է։ Հելլենացի նաւապետ մը՝ Նիքոլա Եորկիու, նոյն օրը մակոյկով կ'երթար բացը կեցող իր նաւը։ Թիավարող նաւաղը՝ Խրիսթօքարի խլոյն թիակով զարկաւ նաւապետին գլխուն ու գետին պառկեցուց։ յետոյ դայրոյնը հանելով գլուխը մարմնէն անջատեց և գլուխը ու մարմինը ծովը նետեց։ ապա մակոյկը նաւին մօտեցուց, և նախապէս նաւապետին գրպանէն շորթած բանալիով անոր մնուկը բացաւ և դրամները գրպանեց։ Նաւաղները տեսնելով, այդ ընթացքին պատճառը ուզեցին իմանալ։ Ոճրագործը պատասխանեց թէ նաւապետը ուզած էր զինքը եղամաքը կը սպասէր։ յետոյ մակոյկ նստելով ցամաք ելաւ ու փախաւ։ Նաւուն մարդիկը տեսնելով որ նաւապետը մէջտեղը չկայ, ոստիկանութեան իմացուցին։ Երկու օր ետքը նաւապետին մարմինը, առանց գլուխի, գտնուեցաւ։ Այսպէս երեւան եկան ոճրին պարագաները։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած է ոճրագործը գտնելու համար։

ԴՈՂԸ ԵՒ ՏՂԱՆ.— Այասօֆկայի մէջ խանութէի Ատաբազարցի Նուրի իր խնայած մաս մը դրամով ձեռք մը հագուստ գնած էր 6-7 տարեկան իր տղուն։ Անցած օր այդ տղան, նոր հագուստները հագած, հօրը խանութը կ'երթար. նոյն միջոցին երկայնահասակ ու նիհար մարդ մը տղուն քովը մօտենալով ըսաւ թէ տղաս ես հայրդ կը ճանչնամ։ Գիւղէն գառնուկ մը և չամիչ բերած եմ քեզ. եկուր միասին երթանք և գառնուկը ու չամիչները տուն տանինք։» Անծանօթը տղան համոզելով ամայի թաղ մը տարաւ. հոն ուզեց տղուն բաճկոնը հանել. տղան ընդդիմացաւ։ Անծանօթը պատասխանեց թէ անձրեւէն չթրջելու համար կը հանէր. տղան նորէն ընդդիմացաւ և չարագործը սկսաւ սպառնալիք ընել. տղան կուլար եւ կ'աղաչէր, բայց անծանօթը տղուն բոլոր հագուստները և նոյն իսկ ոտքին լաստիքները հանելով յափշտակեց ու փախաւ։ Խեղճ տղան հօրը խանութը գնաց և լալով պատմեց իրողութիւնը։

ՍԱՌԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.— Թաղանէն (Սեւ Ծով) կը գրուի թէ հելլէնական Ա.ա-Բարասկեվի չոգենաւը նոյն նաւահանգստին մէջ սառերու մէջ մնացած է, սառուցաբեկ չոգենաւակներ չի կրցան ազատել զայն։ Նաւաստիներն ալ նաւին մէջ մնացած են, վասն զի նաւակ ալ չի կրնար երթեւեկել։ Սառոյցները այնքան զօրաւոր չեն որ կարելի ըլլայ սահնակով անցնիլ։ Նաւին մէջ խաչած ցորենով կը մնանին. եթէ նաւը ազատել կարելի չըլլայ, և եթէ նաւաստանգիստը ամրողջապէս սառի, նաւաստիները այն ատեն սահնակներով ծովեզերք պիտի ելլեն։ Գոսբանֆիլնոս շոգենաւն ալ միևնոյն վիճակին ենթարկուած էր, բայց կրցած է ազատիլ։ Սօֆիա անուն հելլէնական շոգենաւն ալ ջուրերուն սառեցէն առաջ թաղանէն մեկնած էր, բայց վոլորիկի բռնուելով Վէրիազայի հրուանդանին մօտ ժայռերուն բախած և ընկղմած է։

«ՄԱՍՍԻՍ»
ԳՐԱՆԱՆ ՇԱՔԱՊԱՔԵՐԻՆ

Հաւասք	ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ
Պատրաստ ճիշ	ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ
Խորհրդարական Զեռնարկ Տրաքեանցներու վրայ	
Է. ՇԻՒՐԷ ի	Յ. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆ
Սիպոմուճիճ մը	
[Պատմուածք]	ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ
Արդի Անգլիական Գրականութիւն	
Հիմնադիրներ	ՏՕՔԹ. ՅՈՎՍ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Ինկա՛ . . .	
Մե՛ղք . . .	
[Պատմուածք]	ՏՕՍԻՆՕ
Հոգի՞ն . . .	ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
Ճիօվաննի Սէկանթինի	ԵԴՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ
Հոգեւորէ	ՍԻՒԼԼԻ-ԲՐԻՒՏՕՄ-ի ՓԱՑԼԱԿ
Կէօքէ եւ Հիւգօ	ՅԵՐՆԱՆ ՊԱԼՏԷՆԵԲԷՐԿԷՌ-ի ԼԵԻՈՆ ԷՍԱՅԱՆԵԱՆ
Պէրպէրեան Նուագանանդէսը	ԽՄԲ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿ
(Նոյեմ. 23 Ուրբաթ)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին հերմակ	օքսան	52—
Երկրորդ »	»	50—
Ցաքան		48—
Զամբարը		47—
Կարծր առաջին	»	52 - 53
Կարծր միջին	»	50—
Կարծր խառն	»	48—

Այսօր 1 վոկան Անառաջուի ցորեն ծամանեց։

ԱԼԻՒՐ ՂՐՇ.

Տեղական դրբմա Ա.	պարկ	102—
» » Բ	»	100—

ԹԷՓ

Օքսան 23½ փարա

ԳԱՐԻ

Բէօթէնէմ	քիլէն	18—18½
Բուլմէի և Մերսին	»	18—

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԷՌԵՐՍՊՈՒՐԿ 5 Դեկտեմ.— Ռիֆզ կ'ըսէ թէ՝ Զարին կողմէ ի պատիւ Մր. Դաֆդի տրուած հանդէսներուն Մ. Նահանգաց դեսպանին ներկայ չգտնուիլը ցոյց կուտայ որ Մր. Դաֆդի Բեռերսպուրգ այցելութիւնը քաղաքական ո և է նպատակ չունի։ Ռուսիա չէզոք մնալ կ'ուզէ Ճապոնիամերիկեան վէճին մէջ։ Ռուս հարիւր սպաներ արտօնութիւն խնդրեցին ամերիկեան բանակին մէջ մտնելու։ Մր. Դաֆդ Գերմանիա մեկնեցաւ։

Արտաքին գործոց նախարար Մ. Իսվոլսքի հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ Մր. Դաֆդի։ Ներկայ եղան նախարարներ, իրենց կիներով։ Մ. Իզվոլսքի և Մր. Դաֆդ բաժակաճառներ արտասանելով, ի վեր հանեցին Մ. Նահանգաց և Ռուսիոյ բարեկամութիւնը։ Հացկերոյթէն վերջ ընդունելութիւն կատարուեցաւ, որուն ներկայ եղան հացկերոյթէն բացակայ նախարարները և դեսպանական մարմինը։

ՊԵՐԼԻՆ.— Ռայխստակին մէջ երէկ պատահած միջադէպերուն հետեւանքով Վարչապետը այսօր ներկայ չեղաւ նիստին։ Երեսփոխան Նորման յանուն պաշտպանողական կուսակցութեան յայտարարեց թէ իրենք վստահութիւն ունին Վարչապետին վրայ, և Ռայխստակին մեծամասնութեան հետ պիտի քուէարկեն։ Վստահութեան քուէարկումը վաղուան յետաձգուեցաւ։

— Վիլհէլմ Կայսրը որոշեց ինքն իսկ գծել քարդ-ըսդարներ, որոնք ծախու պիտի հանուին մարդասիրական նպատակներու համար։

ԲԷՆԹԱ.— Հունգարիոյ կառավարութիւնը որոշած ըլլալով լուծել Խրուաթիոյ նահանգային ժողովը, խրուաթ եպիսկոպոսներն ալ իրենց կողմէ որոշեցին խափանարար ընթացքի մը հետեւիլ Բէյթաթի Խորհրդարանին մէջ։

ԲԷՌԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Վիճակագրական յանձնախումբը կ'ըսէ թէ ձմրան համար բերքը ամբողջ Ռուսիոյ մէջ պիտի ըլլայ 1121 միլիոն բուտ, ընդդէմ 1906ի 1009 միլիոն բուտի, իսկ ազնիւ ցորենի բերքը պիտի ըլլայ 269 միլիոն բուտ, ընդդէմ 396 միլիոն բուտի։

ՀՌՈՄ.— Երեսփ. ժողովը շարունակեց երեւմտեան օրէնքին վիճաբանութիւնը։ Կառավարութիւնը նոր վարկեր խնդրեց Ամերիկայէն եկած գաղթականներուն համար։

— Երեսփ. ժողովէն պատգամաւորութիւն մը շնորհաւորութիւններ յայտնեց թագաւորին՝ յանուն Խորհրդարանին, նոթածին իշխանուհիին ծննդեան առթիւ։

ԲԱՐԻԶ.— Մանդէպէլլէ մարքիզին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ամենամեծ շքով։ Օսմ. դեսպան Միւնիր փաշա ծաղկեպսակ մը դրաւ դագաղին վրայ, յանուն Վեհ. Սուլթանին։ Բոլոր դեսպանները ներկայ էին յուղարկաւորութեան։

— Երեսփ. ժողովը ընդունեց արտաքին գործոց նախարարութեան եկամտացոյցը։

— Ֆէրտինանտ իշխան պիտի այցելէ Մ. Ֆալիէռի և Մ. Բիշոնի։

— Սակարանի բացման ատեն գինեբը ամուր էին, բայց գործառնութիւնները դանդաղեցան և փակման ատեն գիներու թեթեւ անկում մը առաջ եկաւ։ Հանրութիւնը յարգ չընծայեր շահագիտական թուղթերու, որ ժամանակ մը ի վեր հրապարակին վարիչ թուղթերը եղած են։ Վերջին հաւելեալարդարութեան ատեն բարձր էին Ռիոթինտոները, և կը վախցուի որ ամավերջի դրամական պէտքերուն հետեւանքով դրամի սակը բարձր ըլլայ։ Ցուսախաբ եղան անոնք որ կը յուսային թէ զեղչի սակը պիտի իջնէ Լոնտոնի մէջ։ Պանքային դուրս զեղչի սակն է 6%։ Ֆրանսական Ռանդը միայն ամուր մնաց։ Սպանիական և մանաւանդ ռուսական թուղթեր չարունակուեցան ծախուիլ։ Օսմ. թուղթերը ամուր են։ Նուազ ամուր են Պանքներու թուղթերը։ Բէպէի Լիսնէ՝ 1465 ֆր.։ Ռիո Դիտնդօ բաւական աղէկ բռնուեցաւ, հակառակ պղինձի գինն 61.10ի իջնելուն։ Պալիա Գարա Այսրն՝ հանդարտ, կապար՝ անփոփոխ։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ չատ քիչ գործ եղաւ միջազգային թուղթերու վրայ, բայց աղէկ բռնուեցան Հարաւ. Ամբրիկեան թուղթերը։ Ամերիկեան թուղթերը բարձր էին, մանաւանդ Իւնիոն Բասիֆիք և Շիքակօ Միլուօքի որ չորս կէտ չահեցան Նիւ Եորքի Սակարանէն եկած լաւագոյն լուրերուն վրայ։

ՊՈՒԻՍԷԼ.— Ռուսիա ընդունուեցաւ չաքարի պայմանագրութեան մէջ՝ պայմանով որ մինչև 1913 մէկ միլիոն թոնոյնէն աւելի արտածում չկատարէ։

ՊՈՒԼՍԻ.— Սարասիէի փոթորիկ մը ապիպեց անգլիական Ռիճնաուն չոգենաւը, ուր կը գտնուէին Սպանիոյ թագաւորն ու թագուհին, Գէնէդ մնալ։ Ն. Վեհափառութիւնը վաղը երկաթուղիով պիտի մեկնին Պոռտօ, ուրկէ պիտի երթան Մատրիտ։

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐ

Սամաթիոյ կայսրանին մօտ ծովեզերեայ նորակառոյց երկու տուներ, որոնք 6 մէթր քարափով մը պատապարուած են ծովուն դէմ, իւրաքանչիւրը չորսական սենեակ ունին, որոնց ստորնայարկերը պէտք եղած ատեն կրնան գործածուիլ։ Նոյնպէս ծովահայեաց և լայն քարափով կազինօ մը զատ զատ և կամ միասնաբար վարձու պիտի տրուին։

Իսկ աճապարանօք ծախու հանուած են, նոյն տուներուն մօտիկը գտնուած և ամսական 160 ղրշ. վարձքով երկու տուն, և 180 ղրշ. վարձքով ուրիշ երկու տուն չորսական սենեակներով, ընդամէնը չորս տուն, իրենց ներքեւ գրտնուած մակերկարաններով։ Գնել փափաքողներուն կը յանձնարարուի դիմել խմբագրատունը և կամ Սուլթան Պայազիտ Աֆիֆթաղ ընթերցարանը թելլալ

ԿԱՎԹՕՂԻՆ ՇԱԲԱԹԸ

ԱՄՈՒՐԻՈՒԹԵԱՆ ԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Տէ՛ր, պահէ՛ զիս տեսնելէ երկինք մը՝ առանց արեւի, բո՛ւն մը՝ առանց թռչունի, ո՛ւն մը՝ առանց զուարակի...»

Ա՛յսպէս կ'աղաղակէ Վ. Իւկօ, որ կրնար չատ աղէկ աւելցնել նաեւ.

«...Եւ էրիկ մարդ մը՝ առանց կնիկի»

Որովհետեւ, ո՛րչափ ալ վեսակար էակ մը ըլլայ, կեանքը անկարելի կը դառնայ առանց անոր. ո՛րչափ ալ գանգատինք կիներէն նորէն չենք կըրնար վազ անցնիլ անոնցմէ։

Կրնա՞ք առանց աղի կերակուր մը ուտել։

Ահա՛ կիներն ալ մեր կեանքին ա՛ղն է, թէեւ այս աղը երբեմն չատ... աղի՛ կ'ըլլայ։

Հարկաւ Տէրը բան մը գիտէր որ Ադամէն վերջը Եւան ալ ստեղծեց, «որպէս թէ ոչ իր ձե՛ռքն էր կարեմ այս վերջինը աչխարհ չբերելէ»։

Երբեմն կը մտածեմ թէ, Աստուա՛ծ իմ, ի՛նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը, եթէ — Տէրը մի՛ արասցէ — պատահմամբ այս տեսակ բան մը ըլլար։

Աչխարհ մը՝ առանց կնիկի՝...։ Ո՛վ պիտի եփէր մեր կերակուրները։

Բայց առ ալ չըլլալիք բան մը չէ՝. եթէ չէք հաւատար, մինչեւ... Ա՛յնտրող հաճեցէ՛ք երթալ։

Իմ մասիս՝ չա՛տ ապուշ պիտի գըտնէի այն տիեզերքը, ուր կին պիտի չըլլար և ուր՝ մենք ժանտախտ վարակեալներ՝ ամէն գիշեր մինչեւ լոյս պիտի յօրանջէինք տխմարօրէն։

Ինտոր ժամանակ պիտի անցընէինք այս անցաւոր աչխարհին երեսը, եթէ մեր տիկինը չարունակ մեր գլուխը չարդուկէր և եթէ մեր կնկանը պատչաճը կռիւներուն անախորժ երաժչտութեանը մէջ չմոռնայինք մեր առօրեայ տաղտուկները։

Չեմ գիտեր թէ կինը Աստուծոյ մէկ ժպիտն է. բայց ըստ իս՝ չեմ կրնար երեւակայել աւելի՛ ցաւագար բան մը քան անկիրկ կեանք մը։— Ո՛հ, ո՛չ։

Լոկ en garçon զուարճութիւնները ամէնէն անհամ տափակութիւններն են ուր կնոջ մը ձայնը չի գար զուարթութիւն սփռել։

Անչուշտ կինն ալ իր անպատեհութիւնները ունի, բայց ո՞ր վարդն է այն որ իր փուչը չունենայ և սակայն ասոր համար դարձեալ վարդ ըլլալէն չի դադրիր։

Ինչ է թատրոնը առանց կնոջ։

Սահրա՛ մը։

Ինչ է երեկոյթ մը առանց կնոջ։

Ննջարա՛ն մը։

Ինչ է պարահանդէս մը առանց կնոջ։

Մարմնաւարդարա՛ն մը։

Ինչ է եկեղեցի մը առանց կնոջ։

Ղարիպ ափրաէ՛ր մը։

Ինչ է այր մը առանց կնոջ։

Ցաւագա՛ր մը։

(Կուսակրօն քահանաները բացառութիւն կը կազմեն։)

Մարդ մը պէ՛տք է ամուսնանայ։

Ասիկա բսողը ես չեմ, այլ Ամիկա որ 6000 տարի առաջ հրամայեց։— Ասեցէ՛ք եւ բազմացարո՛ւք։

Անոնք որ ամուսնութեան անպատեհութիւնները կը թուեն, անառակներ են, որոնք կեանքի թատերասրահին մէջ ձրի մուտքեր ունենալ կ'ուզեն առանց գրպանէն տասնոց մը տալու։

Կը ջանան տինլբորօրէն ասոր անոր ընտանեկան պատիւէն օգտուիլ, նման այն օթլախներուն, որոնք ուրիշին թերթը կը կարդան և կամ այն պանկալէզներուն, որոնք ասոր անոր սեղանէն մեզիէնմիշ ըլլալով փորերին կը կշտացնեն։

Ամուսնութեան անպատեհութիւնները,— կը համբէր անցեալ չաբթու հոս հոս-հոս մը։

Հապա ամուսրութեա՞ն...

Ընթերցողներէս անո՞նք որ ամուսրեան, թո՛ղ մասուրնին վեր առնեն և ասոնց հետ թուեն բոլոր այն անպատեհութիւնները որոնք մեր կեանքին փչէ պակերն են, աւա՜ղ, և թո՛ղ անոնք որ «էր երբեմն» ամուսրեն են եղած, իրաւունք տան մեզի՝ գոնէ պահ մը կրկնելով մեկուսի.

—Ո՜ւֆ, աղէկ որ կարգուեր եմ։

Որովհետեւ, մարդիկ ապերախտ են, երբ թանկագին երջանկութիւն մը ունենան ձեռուընին, անմիջապէս կը մոռնան անոր յարգը։

Բայց մենք որ կնիկ չունինք, բաբ՝, չատ աղէկ գիտենք կնոջ յարգը։

* * *

Է՞ն առաջ՝ ո՞վ կը կարէ ամուսրին գուլպաները, ո՞վ կը կարկտէ անոր բանթալօնին մէկ ծակը, ո՞վ կը կցէ անոր մէկ փրդած կոճակը, ո՞վ անոր քիչ մը ջուր կը տաքցնէ գնէ կիրակիէ կիրակի լուացուելու համար։

Նախախնամութիւնը որ ամէն բանի կը հասնի, անգթօրէն զանց կ'ընէ ամուսրին։

Անկարելիւր մանրամասնութիւններ նկատէք դուք թերեւս այս բաները, բայց ամուսրիները պիտի պատասխանեն ձեզի թէ՝ իրենց բանթալոնը կարկտելու և գուլպանին կարելու խնդիրը՝ գրաբարի ու աչխարհաբարի, և նոյն իսկ Թրանսվալի ու Մանչուրիոյ խնդիրներէն չա՞ս աւելի կենսական է... իրենց համար։

Պիտի յանձնարարէք որ ապասուհի մը առնեն, բայց ո՞ր ապասուհին է որ կնոջ մը ընելիքը կարենայ ընել, և այն օրը որ պատասխամբ ձեր առած ապասուհին պիտի ելլէ ձեր կնոջ ընելիքները ընել ձեզի, այն ատեն ալ ձեր ապասուհին... տանտիրուհիի մը յաւակնութիւնները պիտի ունենայ, ինչ որ բնաւ հաճելի չէ։

Մինչեւ այն օրը, ուր մայր մը կամ քոյր մը ունիք, ամուրիութիւնը մինչև ատիճան մը տանելի կ'ըլլայ. բայց այն բոպէին, ուր մայրիկիդ ի վերին Երուսաղէմ կը ճամբորդէ և քոյրերիդ ալ նարօաշ կը կապէ, այդ օրէն կ'սկսիք կորսնցնել ձեր խելքը և ձեր... թաշկինակները։

Ասոր համար է որ ամուրիութեան ամաթհօներուն կը խրատեմ ունենալ անպատառ կա՛մ տունը մնալիք քոյր մը և կամ անմահ մայր մը։

(Առաջին ապրանքէն աւելի չատ կը գտնուի։)

Գիտե՞ք ո՞րչափ պաղ կ'ըլլայ ամուրիին սենեակը՝ զոր տաքցնելու համար կը պակսի կնոջ ժպիտը, և ո՞րչափ պաղ կ'ըլլայ մանաւանդ ձմեռ ատեն։

Կալինօնները մչանջենական յաճախորդն է ամուրին, ուր կ'անցընէ իր կեանքին երեք քառորդ մասը. բոլոր կառօսները մեծ ու պզտիկ անունովնին կը ճանչնայ և անոնց մտերմութիւնը կը մուրայ՝ իր խօսքերը մտիկ ընող մը գտնելու համար գոնէ։

Բանտիօնէ՞ռ է տուն մը, ուր չնորհալի աղջիկներու մթնոլորտի մէջ կը մոռնայ պահ մը իր մենակութիւնը.— Օրին մէկը ան՝ տունին աղջիկներէն մէկը կը նչանեն և Պ. Նչանածը իր Տիւլսինէին քովը ամուրի բանտիօնէռի մը գոյութիւնը վնասակար նկատելով՝ իր ապագայ պատիւին ապագային համար, պառչած կը նկատեն վեց-գիրը դնել խեղճ ողուն։

Ինչու որ խիստ վնասակար տարբ մըն է ամուրին. ամուսնացած կիներ կը զգուչանան անկէ՝ ինչպէս վագրէն կամ կոկորդիլոսէն, և աղջիկները եթէ իրեն հետ խօսին, կարգուելո՛ւ նպատակով է միայն։

Քիչ մը հիւրընդնալուն պէս, պէտք է չիտակ չունչը առնէ Հիւանդանոցի սենեակ մը, եթէ չուզեր որ գինքը հոն փոխադրեն ակամայ, ուր կարելի եղածը կ'ընեն՝ գինքը անդիի աչխարհ ճամբելու համար. եթէ չերթայ, ան ալ հաւատացէ՛ք իր սիրերուհիին է։

Մամի կտոր մը և տուփ մը լուցկի. ա՛ռ՝ ամուրիին գրպանին գլխաւոր մասերքը, գիշերը՝ մինչեւ սենեակը ելլելու համար՝ մութին մէջ առանց ոտքը գլուխը կոտրելու։

Ա՛նչափ ատեն ճաշարաններու մէջ կերած է որ ա՛լ դանելիք եկած է իրեն ուտելէն և տնական տաք ապուրի մը անոր քաչելով՝ օրը երկու անգամ անպատառ կը մտադրէ ա՛լ բնաւ բերանը բան մը չդնել։

Ժամանակ անցընելիք մարդ գտնելու համար՝ դէմը ելլողին կը հրամցնէ և ասոր անոր կը պաղատի որ իրմէ չը բաժնուին՝ երթալու պատկերը համար։

Առտուները անկողինը կը չտկէ, զգեստները կը խոզանակէ, ամու գրլխուն աղտոտ չապիկները կը համբ՝ լուացարարուհիին տալէ առաջ, և երբեմն ի հարկին թաչկինակներն ալ կը լուայ։

Ամուրիութեան աւանդական հոտը փարատելու համար վրայէն խեղճ ողուն «Ժէլէ Ֆրէր»ին բոլոր անուչահոտութիւնները կը թափէ վրայ գլխուն։

Երբ տեղ մը իր խօսքը անցնի, «Փիս պէհեա՛ը» կ'ըսեն իրեն համար փաղաքչօրէն, ո՛րչափ ալ մաքուր ըլլայ ինք։

Դիշերը անկողնին մէջ մինչեւ լոյս կը ճաթի. պատերուն հետ կը խօսակցի և ըսփիրիթիւալին վրայ խահուէ եփելէն ու սուրճի գաւաթիկները լուալէն հոգին քերանը կուգայ։

Ասեղ դերձանը մատներէն անպակաս՝ ձեռքէն եկածին չափ կը կարէ կը կարկտէ՝ ամուրիութեան դէմ քթիրելով։

Ինքզինքին դէմ կը զայրանայ, երբ կը տեսնէ որ իր քարեկամները տուն տեղ եղեր են և կնիկնին առնելով պըտոյտի կ'ելլեն թեւ թեւի։

Հապա դեղատոհի տուփը, զոր միչտ իրեն կրել կուտայ կնոջական գուրգուրանքի մը պէտքը։

Բնաւորութիւնը տակաւ կը քաթի. տունը մնացած աղջիկներու յատուկ քիրիզութիւն մը կը գրաւէ զինքը, և վրէժը լուծելու համար մարդկութենէն՝ կը սկսի... լեզուաբանական յօդուածներ գրել։

Ընտանիք կազմելու քաջութիւնը պակսած է իրմէ և առանձնութիւնը ա՛նչափ կը ճնչէ իրեն որ հիմնեան կեանքի nostalgieն կը ծնի հիմա իր մէջ։

Թեթեւաբարոյ կիները և կաղիւոի կեանքը անտանելիօրէն ապուշ կը դառնան...

Ու ա՛նչափ կը ձանձրանայ խեղճ ողան, որ կը սկսի... բասխանս բանալ։

Օրին մէկն ալ կը մեռնի։

Ու, այդ օրը, իր քովը այգիները գոցելու համար մէկը չի գտնուիր։

Ո՛չ ալ մէկը որ լայ իր վրայ։

* * *

Ամուրիութիւն...

Աչնան սարսուռը կը փչէ այս բառին մէջէն։

Ամուսնութիւնը իր անպատեհութիւնները ունի հարկաւ, բայց ամուրիութեան անպատեհութիւնները աւելի tragique են կարծես։

Կարգուինք, բարեկամնե՛ր։

Միս մինակ յօրանջելէ աւելի լաւ է, խա՛ղ որ, երկու հոգի դէմ դիմաց յօրանջելը։

Գոնէ երբեմն ըսկամպիլ ալ կրնանք խաղալ։

ՄԵՐ «ԼՈՆՋԱՆ»

Գրական Լոնճա-Օտասին երէկ գումարուեցաւ Նախագահութեամբ Բ. Ալիքարի և ատենադպրութեամբ Յակոբ Տէր-Յակոբեանի, և հետեւեալ որոշումները տուաւ։

Ա.— Որոշեց դատեսպասակ մը նուիրել Ենովք Արմէնին որ յաջողեցաւ ամբողջ տարի մը ոչ առողջ իր գրական շաբաթաթերթը շարունակել։ Մխանամուտ ծախսարութիւնը։

Բ. — Առաջարկեց խոչոր ծաղկեկողով մը նուիրել Պ. Միսաք Մեծարենցի, իր քերթողական առատ արտադրութեանց համար։

Գ. — Տիգրան Արփիար հիւանդանոց փոխադրուած ըլլալով՝ որոշեց ասոր վաղվաղակի ապաքինումին համար հայր մեր մը արտասանել։

Դ. — Նկատելով որ աչխարհաբարի ու գրաբարի խնդրով ա՛լ սկսան չա՛տ գլուխ չնեել, որոշեց վերջ տալ այս խնդրին։

Ե. — Օրհնեց Մրմրեանի նորատիպ մատեանը և դատապարտեց զայն գրատունի փոչիներուն մչանջենականութեան։

Զ. — Օրհնութեան գիր մը ղրկեց Գր. Մալխասին՝ ա՛յն կորովին համար զոր ցոյց կուտայ՝ ուրիշներուն ըսածը չհասկնալու և իր ըսածները միայն ուրիշներուն հասկցնելու համար։

Է. — Աբրահամ Այվազեան չատոնց ի վեր կորսուած ըլլալով... գրական հրապարակէն, որոշեց չգտնեու մը հանել, զայն փնտռելու համար։

Ը. — Որոշեց խնդրել Մ.Երան Լգ. Ուղուրլեանէ, որ հանի ասկ վիրջը կարդացուելիք բաներ գրել... մերթ ընդ մերթ գոնէ։

Թ. — Գրական Լոնճա-Օտասին աւեսիեա կարդաց ամէն անոնց որոնք չարաթ օրերը Մանզուռմի Դ. Հ.ը չեն կարդար։

ՁՈՒՆԱՀԱՄԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ասոր չափ հաճելի գիտութիւն չէ՛ք կրնար երեւակայել, պատո՛յ խօսք։

Թուղթ բանալը կամ փակա նետելն ալ միւսնոյն ճամբան կը հանեն բայց անոնք ոչինչ կը մնան ձեռնամայութեան առաւելութիւններուն քով։

Այս գիտութիւնը կը կայանայ մարդկային ձեռքը, մատները և ափին գիծերը քիչ չատ ուսումնասիրելու մէջ։

Երբ ուսումնասիրել կ'ըսեմ, մի՛ վախնաք։

Զորս հինգ ժամէն կրնաք չենք-չը-նորհք ուսումնասիրել, չնորհիւ այն գիրքերուն որոնք կեանքի բանալին կուտան ձեզի՝ ամէն մէկ անհատ ապագայի գուչակ մը չինելով։

Աւելի՛ դժուար է պնակ մը բիլաուտելը, քան թէ այս գիտութիւնը ուսումնասիրելը։

Ու երբ մէյ մը սիրանաք այս գիտութեան անկէ վերջ ա՛լ ձերն են բոլոր գեղեցիկ կիներու և աղջիկներու... փափուկ ձեռքերը։

Երեկոյթի մը մէջ, ուր գեղանի կիներ կան, որոնց ձեռքը սեղմել կը փափաքիք բաւական է որ ձեր բերնէն սպրդեցնէք՝ խօսքի մը պահուն.

— Ես չատ աղէկ կրնամ ձեր կեանքին անցեալը, ներկան ու ապագան գուչակել՝ ձեռքերնիդ կարդալով։

Եւ պիտի տեսնէք որ բոլոր փէչերը ու գորաժները ձեր չուրջը պիտի բոլորուին՝ մինչ էրիկ մարդոց նախանձոտ ակնարկները պիտի դառնան ձեզի չանթահարել։

— Իմ ապագաս ըսէ՛.

— Իմ ապագաս ալ զրուցէ՛...

Կը կրկնեն բոլոր քնքոյշ բերանները։

Որովհետեւ, մարդիկ աւելի հետաքրքիր են իրենց ապագայով, քան թէ իրենց ներկայով կամ անցեալով։

Ներկան չա՛տ ալէկ գիտեն, անցեալը մեծ բան մը չըսեր իրենց, բայց ապագա՛ն...

Ապագային պիտի հարստանա՞ք թէ ոչ։

Ապագային հարուստ էրիկ մը պիտի առնէ՞ք թէ ոչ։

Ապագային երջանիկ պիտի ըլլա՞ք թէ ոչ։

Ահա՛ բաներ, զորս ամէնքս ալ կը փափաքինք գիտնալ, և այս մարդկային ապուշութեան վրայ է որ հիմնուած է Ձեռնահմայութեան գիտութիւնը։

* * *

Մեծագոյն ժամանցն է այս իմին, և կնիկները չահագրգռելու ու անոնց ձեռքերը բռնելու համար ակէջ սքանչելի միջոց մը չեմ գտած տակաւին։

Կրնա՞ք փորձել։

Իմ այս գիտութիւնս ծանօթ է չատերուն, և կիները միչտ քովս կուգան — (Զգեցեմ կնիկները որ իսկ զան) — ապագային հանկնալու համար։

Անչուշտ քիչ մը աղչէլ կուտամ, նաղեր կ'ընեմ, ծանրէն ծախելու համար ինքզինքս։

— Ներեցէ՛ք տիկին, խնդրե՛մ օրիորդ, մի՛ սխալիք զիս, որովհետեւ կրնամ անախորժ յայտնութիւններ ընել ձեզի...

Անոնք կը պնդեն, կը պնդե՛ն, ինչպէս պէպէքները՝ որոնք անպատառ կաթօ մը կ'ուզեն։

— Բայց խօսք տուէք որ չպիտի նեղանաք ըսելիք ճշմարտութիւններուս համար, որովհետեւ մեր վարպետները պատուիրած են մեզի ըսել բոլոր այն բաները զորս կը տեսնենք ափերու մէջ. մեր վարպետները...

Մէկէ աւելի անգամներ կը կրկնեմ «Մեր վարպետները» բացատրութիւնը, որովհետեւ ասիկա լրջութեան հով մը կուտայ և ça fait de l'effet!

Վերջապէս թաթիկ մը կ'առնեմ մատներուս մէջ, կը սեղմեմ, կը դարձնեմ, մատներուն ծայրը կը նայիմ, ափը կը գգուեմ, և խորհրդաւոր երեւոյթով մը կը սկսիմ յայտնութիւններս պարագային համեմատ։

—Օրիորդ, դուք տիպար տանտիկն մը պիտի ըլլաք. ձեզի հետ կարգուողը երջանիկ պիտի ըլլայ. երկու զաւակ պիտի ունենաք. չատ խնայող էք. ձեր ամուսինը ձեզի չատ պիտի սիրէ. մինչև հարիւր տարու պատի ապրիք, անուշ բնաւորութիւն մը ունիք, բայց քիչ մը նախանձոտ էք... Լայն։

Եւ կամ՝

— Տիկի՛ն, ձեր մատներուն ձեւը ինծի կը յայտնէ որ դուք արդիւդիք նուրբ ճաչակով մը օժտուած էք. կը սիրէք ձեր ամուսինին սիրապետել։ սիրոյ մասին քիչ մը անտարբեր էք. ձեր կեանքին մէջ չատ մեծ կանոնաւորութիւն կայ. մինչև ինսուլտինը տարի պիտի ապրիք, երջանիկ մահ մը պիտի ունենաք... Լայն։

Վերջապէս, պաթագային համեմատ, lieu commun-ներու մէջ կը դառնաք, հանոյք պատճառել ջանալով միչտ ձեր դիմացինին, բայց չէք մոռնար նաև երբեմն անպատառ յայտնութիւններ ընել՝ ձեր բրանին բոլորովին պլակի եւրեւոյթ մը չտալու համար։

Ու չատ անգամ իմ քէներս ալ կը լուծեմ ձեռնահմայութեան գիտութեամբ։

Եթէ ինծի դիմոզը կին մը է որուն դէմ հակակրութիւն մը կը ունենամ, բաբի՛ս կը փոխեմ։

Մեկամաղոտ չեշտով մը, կը սկսիմ ասպէս.

—Տիկի՛ն անախորժ բաներ ունիմ ձեզի յայտնելիք, անոր համար, կ'աղաչեմ, վազ անցէք, մի՛ ստիպէք զիս...

Բնականաբար անիկա աւելի եւ վրան կ'իյնայ։

Համակերպած երեւոյթ մը կ'առնեմ վերջ ի վերջոյ, և կ'ըսեմ.

—Մեղքը՝ ձեր հիտի՛ն. ես յանուն գիտութեան պիտի խօսիմ, յանուն մեր վարպետներուն...

Ու կը սկսիմ չարել բոլոր այն անհաճոյ բաները, որոնք կրնան միաքս գալ նոյն պահուն։

—Տիկին չափազանց կծծի էք, չարունակ կռիւ կ'ընէք ձեր էրկանը հետ, ձեր կեանքին մէջ ամուսնալուծում մը կը նչմարեմ կոր, գէշ մահ մը պիտի ունենաք. արդեօք թոքախտէ կը տառապի՞ք...

—Մրթ պիտի մոռնիմ, կը հարցնէ ան՝ վախէն տժգունած։

—Շատ չատ... մէկ տարիէն։

—Բայց, կը նկատեն մեր քովը գըտնուողները, սասկ բացէ ի բաց յայտնութիւններ չեն ըլլար, քիչ մը փափկանկատութեամբ խօսեցէք...

Յորդրդաւոր երեւոյթս չեմ փոխեր ամենեւին, և կ'ըսեմ.

—Գիտութիւնը փափկանկատութիւն չի ճանչնար, ես խօսեցայ յանուն գիտութեան և մեր վարպետները զրուցած են որ... Արդեօք կ'ուզէիք որ ըսէի թէ տիկինը հարիւր տարի՝ պիտի ապրէր, երբ իր ձեռքը կ'ըսէ ինծի թէ տարի մը պիտի ապրի միայն...

Եւ ներսիդիէս կը ճաթիմ խնդալէ՝ քաջ գիտնալով որ ամբողջ գիշերը չպիտի քնանայ ալ խեղճ կնիկը։

Օ՛խ ըլլայ, քանի որ ան գիս ա՛նչափ գիշերներ չքնացուց։

Համակրած օրիորդներուս համար բոլորովին կը տարբերին գուչակութիւններս.

Հարուստ, աղուոր ու երիտասարդ էրիկներ կը գուչակեմ անոնց, հարիւր տարուան կեանք մը կը պարգեւեմ չըռայլօրէն, կ'ըսեմ թէ օրին մէկը չատ մը սպասաւորներ պիտի ունենան և խըրվարով պիտի պտտին...

Եւ միամիտ աղջիկներ կը մարին իրենց ուրախութենէն և գիշերը քուներնին մէջ միլիոնատէր պարոններ կ'երազեն որոնք կուգան իրենց ձեռքը խնդրել՝ ոսկիներ սփռելով տոպիկներնուն տակը։

* * *

Սակայն այս արուեստն ալ, ինչպէս ուրիշ արուեստներ, ունի անչուշտ իր անպատեհութիւնը։

Տգեղ կիներ ու տգեղ աղջիկներ ալ կուգան երբեմն իրենց ձեռքը եր. կընծնել ապագային հասկնալու համար։

Պառաւ տուտուներ ալ յանախ իրենց խորչամած ճանկերը կը դնեն ափս։

Եւ ստիպուած եմ խօսիլ՝ յանուն գիտութեան, արուեստին լրջութենէն դուրս չելլելու համար։

Չէ՞ք գիտեր ինչ սարսափելի ու մուռելային վարկեաններ են ասոնք ինծի համար, որոնք դարեր կը թուին։

Արուեստին փարձունքները, հրամմեցէ՛ք,

Ու կը մխիթարուիմ՝ մտածելով այն գեղեցիկ և քնքուշ թաթիկներուն վրայ, զորս նոյն արուեստը առիթը կուտայ ինծի սեղմելու։

Սակայն աւելի սոսկալի՛ն կայ։

Երբեմն գեղեցիկ կիներու անտանելի ամուսիններն են որ կուգան իրենց խոչոր ափերը դնել մատուներուս մէջը՝ ապագային գուչակել տալու համար։

Չեմ համարձակիր իրենց ըսել թէ՝ այս գիտութիւնը էրիկմարդոց կամ տգեղ կիներու համար չէ, այլ գեղանի էակներու համար լո՛կ։

Ու իրենց գեղեցիկ կնոջ սիրոյն՝ կը կարդամ էրիկներու ձեռքն ալ՝ քթիրելով իմ արուեստիս պահանջներուն դէմ, ինչպէս այն բժիշկը որ գեղանի հարուստ կնոջ մը կուրծքը քննելէ վերջ, ստիպուած է նաև՝ Աղքատախնամին քառթովը դրկուած աղքատ պառաւին dessous-ները պրպտելու։

* * *

A propos, կը փափաքիք ձեռնահմայութեան արուեստին մէկ քանի օրէնքներուն տեղեկանալ՝ ձեր կարգին օգտուելու համար... քնքուշ թաթիկներէ։ Ահա՛։

Երկայն ցուցամատ մը կը նչանակէ թէ՝ տիրէքթօր պիտի ըլլաք։ Կնիկներու քով այս մատին երկարութիւնը կը նչանակէ թէ՝ իրենց ամուսինը փէչերուն ներքև առած են և երբեմն ալ զայն կը տիեն։

Ճկունութիւնը՝ հարստութեան խորհրդանիշ է։ Կրնաք քանի մը օր ձեր ճկունը քաչելով երկնցնել, թերեւս այդ կերպով կը հարստանաք։

Բթամատին հաստութիւնը մացիստիկան նչան է, նրբութիւնը՝ կուսութեան կիներու քով, իսկ երբ բթամատը քառակուսի է, կը նչանակէ որ... քառանկիւն գլխով մէկն էք։

Մատներու ծայրերը որոնք դէպ ի եւեւ կը նային՝ առատաձեռնութիւն կը յատկանշեն...

Սակայն ներեցէք, աւելի երկարօրէն չեմ կրնար բացատրել ու վերջէն կ'ելլէք արուեստս ձեռքէս չափչտակել. և ես մտադիր եմ ուրիշներուն ապագան կարդալու այս արուեստովս իմ... ապագաս չակէ։

Ամէն անոնք որ կը փափաքին ձեռուընին ինծի կարդացնելով տեղեկանալ իրենց անցեալին, ներկային ու ապագային, կրնան դիմել Թոգաթլեանի սրահը, ուր ամէն օր, իրիկուան ժամը 12էն մինչև 4 Պ.Սարգիսի սեղաններէն մէկուն քովը նստած՝ յանախորդի կը սպասեմ։

Այցագիր՝ 40 փարա։ Շատ գեղեցիկ կիներէ փարա չեմ առներ, տգեղ կիներէն կրկնապատիկ գին կ'առնեմ. էրիկմարդոց համար մասնաւոր սակարկութիւն։

Գօնսոմասիօնի ծախքը՝ յանախորդին վրայ։

ԳՕՆՍԱԿՈՒԻ ԱՐՁԱԿԱՆՔ

Անցեալ կիրակի օր ժամը 8էն մինչեւ ժամը 11 Ռէթէոս Պէրպէրեանի հոգին երաչտութեան մէջ էր՝ անդիի աչխարհում։

Ի նպաստ իրեն նուագահանդէս մը կը տրուէր հոս՝ անդիի աչխարհում։

Լսին որ հասոյթը չատ մեծ էր, բայց տասակը գնողները չէին յօժարած նուագահանդէսը պատուել իրենց ներկայութեամբ և չա՛տ չա՛տ իրենց գրագիրները, ոմանք ալ իրենց դռնապանները ղրկած էին բարեհրաբար, որպէս զի ասոնք ալ օր տեսնեն։

Անչուշտ Պէրպէրեանի հոգին չատ նեղացաւ այս բանին համար, բայց ձայնը չհանեց։

Բոլորովին նորօրինակ նուագահանդէս մըն էր այս, — կ'աղաչեմ, խօսքը մէջերնիս։

Մեր տիրացուները որ մինչեւ այսօր ո և է թատրոնի քեմ չէին եւած եւ իրենց տաղանդները սահմանափակած էին լոկ իրենց ժամուն դասին մէջ, անցեալ կիրակի օր Բրթի-Շանի թատրարանին վրայ հայկական խաղերով և Համարձակուման նոթաներով՝ Սէն-Սանսէն կտորներ երգեցին։

Ո՛չ ոք բան մը հասկցաւ, բայց ամէն մարդ ծափահարեց։ — Դուն այս բարեմասնութիւնը ունինք։

Երջանկութիւնը ունեցանք նաեւ ողջունելու նորարդոյ իգական տաղանդ մը, որ մեր արուեստագիտական հորիզոնին վրայ ակակնկալ արեգակ մը եղաւ։

Ողջունեցինք նաեւ զոյգ մը երգիչներ, որոնք մեր ականջկրուն խոզվակները լեցուցին իտալական բարբառով։ — Ինչ իտալերէն Աստուա՛ծ իմ։

Զիլինկիրեան պակիք երերցուց, Մ. Մանսա վերամբարձաւ, իսկ Սմբատ Քէսէճեան եկաւ գնաց, գնաց եկաւ, գործի վրայ ըլլալը ցոյց տալու համար։

Միայն Դալաթիոյ եկեղեցիին երգեհոնը պակաս էր կիրակի գօնսէռէն։

* * *

Երիտասարդ մը ցոյց տուին, որ թատրոնի ֆուայէին մէջ վեր վար կը սլքտար՝ առանց սրան մտնելու։

Արդեօք այս պարոնը տոմակ չէ՞ առեր, հարցուցի։

—Թիկնաթոռի տոմակ առեր է, բայց հագած բալթօն 120 ոսկինոց բալթօ մըն է և չի հանդուրժեր կոր այդ 120 ոսկինոց բալթոյով պարզ թիկնաթոռի մը վրայ նստելու։

Շատ բնական գտայ այս. անչուշտ 120 ոսկինոց բալթոյի վրայ նստողը կը վարանի աթոռի մը վրայ նստելու։

Բայց այս բանը չատ երգել տալու է։

120 ոսկինոց բալթո՞ մը։

Այսինքն չէնք-չնորհ տուն մը Ֆէրրիսի փողոցը կամ Շիշլիի կողմը, զոր այդ պարոնը... կոնակը անցուցեր է։

Ամէն անոնք որոնք չա՛տ չատ 3 ու կէս ոսկի կրնան ցնծալ իրենց բալթոյին համար, անչուշտ այս 116 ու կէս ոսկի տարբերութեան վրայ բաւական պիտի մտածեն։

Միւս կողմէ՝ 120 ոսկինոց բալթոյի մը չափ սարսափելի փարձանք ըլլալու չէ մարդուս համար։

Ես եթէ տեղ մը երթամ, վերարկուս բակը կը հանեմ և վեր կ'ելլեմ առանց այլ և այլի։

Մինչդեռ 120 ոսկինոց բալթոյին տէրը՝ գրաւ կը դնեմ որ երթե՛ չպիտի կրնայ իմ անփութութեամբս հանել իր բալթօն։

120 ոսկին անանկ զիւրին դիւրին առնի մը բակը չի ձգուիր։

Այլ պարտաւոր է մինչև սալօն բալթոյով ելլել, բալթոյով նստիլ, բալթոյով ճաչել, բալթոյով պարել, բալթոյով բօքէր խաղալ...120 ոսկի է այս, հոգի՛ս։

Հարկադրուած է իր բալթոյին հետ մէկ մարմին և մէկ հոգի ըլլալ, անոր հետ կարգուիլ և ամուսնալուծուելու վախը միչտ սիրտին մէջ ունենալ. որովհետեւ 120 ոսկինոց բալթո մը երբ մնէ ամուսնալուծուի, այս բանը կը նչանակէ որ մեր 120 ոսկին ջուրն է ինկած։

Վերջապէս 120 ոսկինոց բալթո մը կրելու չափ անհանգստութիւն չեմ կրնար երեւակայել։

Ահա՛ ատոր համար է որ ես բալթօներս Խորոյը մաղազայէն կը գնեմ։

Եթէ գողցնելու ալ ըլլամ, գոնէ բան մը չեմ կորսնցներ, չա՛տ չա՛տ պարտքս չեմ տար։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԲՕԼԱՑԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ